

TÁRKI Rt.

IKT Hozzáférési és Használati

Indexek:

Módszertani vizsgálat

Virtuális Térfigyelő Rendszer

Információs Társadalom Monitoring tanulmányok, No. 1.

Készült a Miniszterelnöki Hivatal

Informatikai Kormánybiztossága megrendelésére

2001. október

A VTR Monitoring kutatást a TÁRKI Rt., a NetSurvey Kft., a Kopint-Datorg Rt. és az Ipargazdasági Kutató és Tanácsadó Kft. közös konzorciuma végzi a Miniszterelnöki Hivatal Informatikai Kormánybiztossága megrendelésére.

A kutatás szakmai vezetője a TÁRKI Rt. részéről:

Dr. Fábián Zoltán

A tanulmányt készítette:

Polonyi Gábor

TÁRKI Rt.

www.tarki.hu

1112 Budapest Budaörsi út 45

t: 309 7676, f: 309 7666

TARTALOM

Összefoglalás	3
1. Bevezetés	4
2. Az info-kommunikációs indexek előállításának empirikus bázisa.....	5
3. Az info-kommunikációs hozzáférési/behuzalozottsági index	6
3.1. Az info-kommunikációs hozzáférési/behuzalozottsági index összetevői	6
3.2. Az info-kommunikációs hozzáférési/behuzalozottsági index összetevőinek alapstatisztikája	7
3.3. Az info-kommunikációs hozzáférési/behuzalozottsági index összetevőinek egymáshoz való viszonya, kapcsolódása	8
3.4. Az info-kommunikációs hozzáférési/behuzalozottsági index képzési metodikája	10
3.5. Az info-kommunikációs hozzáférési/behuzalozottsági index társadalmi meghatározottsága.....	12
4. Az info-kommunikációs használati index	15
4.1. Az info-kommunikációs használati index összetevői.....	15
4.2. Az info-kommunikációs használati index összetevőinek alapstatisztikája	16
4.3. Az info-kommunikációs használati index összetevőinek egymáshoz való viszonya, kapcsolódása	17
4.4. Az info-kommunikációs használati index képzési metodikája.....	18
4.5. Az info-kommunikációs használati index társadalmi meghatározottsága.....	19
Melléklet.....	22

Összefoglalás

Az info-kommunikációs indexek a lakosság info-kommunikációs eszközökkel (pl. vezetékes telefonnal, mobiltelefonnal, személyi számítógéppel, stb.) való felszereltségét mutatja ("Hozzáférési/Behuzalozottsági Index"), illetve azt, hogy mindezeket az eszközöket a lakosság mennyire használja ("Használati Index"). A "Hozzáférési Index" kizárólag az otthoni, személyes ellátottságot méri. A használat esetében ilyenfajta korlátozást nem tettünk, az info-kommunikációs eszközöket ugyanis az emberek gyakran nem-otthoni környezetben használják.

Az indexek egy 0-100-ig terjedő skálán mutatják a háztartások (háztartástagok) ellátottságának szintjét illetve a használati potenciált. Az országosan összesített, aggregált index-ek azt mutatják, hogy a magyar háztartások "behuzalozottsága" a közepesnél valamivel kisebb mértékű. (A háztartásokra vetített „Használati Index” 2001 tavaszán 40,2 pont volt, 2001 őszén 41,6 pont a felnőtt lakosságra vetítve pedig ugyanennek az indexnek az értéke 46,5 illetve 45,3 pont. Ennél jóval alacsonyabb értéket vesz fel a "Használati Index". Az info-kommunikációs használati index 2001 tavaszán 12,3 pont volt, 2001 őszén pedig 13,3 pont.

Az info-kommunikációs eszközökkel való ellátottság eltérő szintjei alapvető társadalmi különbségeket hordoznak magukban. A "Hozzáférési Index" alakulásában a szociológiai, demográfiai, területi, stb. adottságoknak nagyon fontos differenciáló szerepük van. Míg az ellátottságot alapvetően társadalmi-strukturális tényezők határozzák meg, a "Használati Index" alakulásában már inkább életkori sajátosságok játszanak szerepet: az info-kommunikációs eszközök használata elsősorban a fiatalok körében figyelhető meg.

1. Bevezetés

Az információs társadalom fokozatos magyarországi kiépülésével párhuzamosan egyre fontosabbá válik, hogy a folyamat időbeni alakulását (gyorsaságát, mélységét, intenzitását, stb.) a lakosság relációjában megpróbáljuk valamiképpen, standardizált statisztikai eszközökkel mérni. Az info-kommunikációs indexek létrehozásával, megkonstruálásával egy olyan mutatórendszert próbálunk megalkotni, amely hosszabb időtávban képes mérni és tesztelni a lakosság info-kommunikációs eszközökhöz való viszonyát: egyrészt azt, hogy a lakosság mennyire felszerelt ezekkel az eszközökkel, másrészt mennyire használja azokat. Jelen tanulmányban – a TÁRKI adatbázisára támaszkodva – ilyen indexek képzésére teszünk kísérletet, bemutatva az indexek összetevőit, képzésük módszerét, s működőképességüket (miképpen viselkednek, mennyire reagálnak érzékenyen az időbeni változásokra, milyen szociológiai relevanciával bírnak, stb.).

A jelen keretek között nem térünk ki a hasonló nemzetközi indexekre, mivel azok alapos ismertetése megtalálható az Információs Társadalom- és Trendkutató Központ által a MEH IKB számára készített „Az infokommunikációs kultúra terjedésének nyomon követése és a változás mérésére szolgáló monitor-rendszer kialakítása és működtetése” című tanulmányban.

Az elemzés során két indexet fogunk elállítani. Egyrészt a "Hozzáférési/Behuzalozottsági Indexet". Ez az index a háztartások hozzáférési szintjét mutatja. Az index a háztartások info-kommunikációs eszközökkel való felszereltségét, ellátottságát jelzi, többek között a számítógép, internet, vezetékes telefon, mobiltelefon, stb. hozzáférést.

A másik index a "Használati Index", ami az info-kommunikációs eszközök használati szintjét fejezi ki. Míg a "Hozzáférési/Behuzalozottsági Index" az objektív adottságokat, az info-kommunikációs paraméterek milyenségét mutatja, addig a "Használati index", azt nézi, hogy mindezekkel a lehetőségekkel (eszközökkel, technikákkal) mennyiben élnek az emberek. A "Használati Index" – a hozzáférési lehetőségek talajáról kiindulva – egy összesített értékben a lakosság info-kommunikációs eszközökhöz való affinitását teszteli, személyekre vonatkozóan a rendszeres számítógép használatot, Internet böngészési, levelezési szokásokat, stb.

Reményeink szerint az előállított és tesztelt indexek - amelyek, mint majd láthatjuk, egy sor info-kommunikációs technika meglétét, működését tömörítik, sűrítik össze egy változóba, egy aggregált értékbe – plasztikusan mutathatják majd, hogy a magyar lakosság a megnyíló „információs sztrádán” hol áll illetve mennyire gyorsan halad azon.

2. Az info-kommunikációs indexek előállításának empirikus bázisa

Az infokommunikációs indexek előállításának empirikus bázisát a TÁRKI két nagymintás adatfelvétele jelenti. Egyrészt a 2001 tavaszán (áprilisban és májusban) felvett, 1947 háztartás bevonásával készült MONITOR című vizsgálat, másrészt a nyár végén, ősz elején készült, lakossági OMNIBUSZ vizsgálatok összesített adatbázisa. (Az augusztusi és szeptemberi OMNIBUSZ vizsgálatok összevonásával egy 3046 fős lakossági mintát alakítottunk ki.)

Közös vonása mindkét felmérésnek, hogy országosan reprezentatív mintán készültek. A MONITOR vizsgálat, azon túlmenően, hogy háztartás-stasztikákat vesz fel, a 16 évnél idősebb háztartástagok meginterjúvolásával egy a lakosságra reprezentatív adatbázissal is rendelkezik. (E lakossági minta nagysága 4271 fős.) Az OMNIBUSZ vizsgálatok kiindulópontként alapvetően a felnőtt magyar lakosságra reprezentatívak, de a minta megfelelő súlyozással háztartási mintaként is kezelhető. A mintáknak ez a többes funkciója azért fontos, mert a két tesztelni kívánt info-kommunikációs index vonatkoztatási környezete eltérő. A "Hozzáférési Index" alapegységként a háztartásokat kezeli, s azt nézi, hogy a több mint hárommillió magyar háztartás mekkora hányada rendelkezik bizonyos info-kommunikációs eszközökkel. A "Használati Index" viszont az egyéneket helyezi központba, s azt méri, hogy a több mint hétmillió felnőttkorú magyar lakos mekkora hányada használ – s milyen gyakran - info-kommunikációs eszközöket. A "Hozzáférési Index" tehát alapvetően egy háztartásközpontú index, a "Használati Index" pedig alapvetően egy személyes, személyre szóló mutató.

A MONITOR és az OMNIBUSZ vizsgálatok kettős funkciója - háztartási és személyes mintaként való kezelése - lehetővé teszi, hogy mindkét index esetében részletes idősoros adatokat is megadjunk. Igaz a két felmérés között eltelt 4-5 hónap viszonylag rövid idő, az adatokban ilyen időtávon belül nagyon látványos elmozdulások nem várhatók. (Sőt, paradox módon a megkonstruálandó info-kommunikációs indexek megbízhatóságának egyik fontos indikátora lehet az, hogy ha ki tudjuk mutatni: az indexek ugyanúgy működnek egymástól függetlenül felvett adatbázisokban.)

3. Az info-kommunikációs hozzáférési/behuzalozottsági index

A "Hozzáférési/Behuzalozottsági Index" a háztartások info-kommunikációs eszközökkel való felszereltséget, ellátottságát mutatja. A felmérések során az interjúalanyok a háztartás vonatkozásában egy sor info-kommunikációs eszközzel kapcsolatban jelezhették, hogy van-e belőlük nekik vagy nincs. Fontos megjegyeznünk, hogy az ellátottságot otthoni környezetben mértük, a mutató tehát kizárólag az otthoni, személyes ellátottságot mutatja. (Az otthonra való korlátozás alól kivételt képeznek a mobiltelefonok. Ennél az eszköznél a készülék mobil jellege miatt ezt a fajta korlátozást nem érdemes megtenni.)

Az index tehát a háztartások hozzáférési szintjét fejezi ki, értékét azonban aggregáltan nemcsak a háztartások összességére vetítve lehet megadni, hanem a magyar (felnőtt) lakosság egészére is ki lehet számítani. A hozzáférési index a háztartásokra vetítve az fejezi ki, hogy a több mint hárommillió magyar háztartás mekkora hányadának lakása/háza van "bekötve", a háztartástagokra/személyekre vonatkozóan pedig azt, hogy a több mint hétmillió felnőttkorú magyar lakos mekkora hányada él olyan háztartásban, amely info-kommunikációs eszközökkel rendelkezik. (A mellékelt táblázatokban éppen ezért a hozzáférési index-el kapcsolatban kétféle adatsort fogunk közölni. Az adatokat egyrészt megadjuk a háztartások összességére vetítve, másrészt a felnőtt lakosság/a felmérésben szereplő háztartástagok összességére vetítve.)

3.1. Az info-kommunikációs hozzáférési/behuzalozottsági index összetevői

A "Hozzáférési Index" alapelemeikét egyrészt azokat a legfontosabb az info-kommunikációs csatornákat definiáltuk, amelyek potenciálisan alkalmasak adatátvitelre, s bázisul szolgálhatnak egy Internet-kapcsolat kialakítására (telefonvonal, kábel, műholdas parabolaantenna). Ezen túlmenően alapelemként definiáltuk azok a közvetítő eszközöket, amelyek az adatátviteli csatornához kapcsolódva potenciálisan Internet hozzáférést biztosíthatnak (mobiltelefon, számítógép). A kiválasztott csatornák és a hozzájuk kapcsolódó közvetítő eszközök esetében problémát jelentett a tévécábel, s a műholdas parabolaantenna közvetítő eszközének "megtalálása". Ehhez a csatornához ugyanis potenciálisan közvetlenül a televízió kapcsolódik. A televízió mechanikus bevonása a hozzáférési indexbe azonban az index értékét - valós súlyához képest - túlságosan megemelte volna, hiszen televíziója minden háztartásnak van, miközben a televízión keresztül történő internetezés ma egyáltalán nem

gyakorlat Magyarországon. "Pótmegoldásként" az index összetevői közé a videomagnót vontuk be. Ez az eszköz ugyanis közvetlenül a televízióhoz kapcsolódik, s szimbolizálja a televíziókészülékeknek azt a fajta másodlagos felhasználását, amit pl. a TV-én keresztül történő internetezés is jelenthet.

Összességében tehát hat változót (info-kommunikációs csatornát, eszközt) vontunk be az indexbe. (Az index összetevőinek sematikus ábráját a 3.1. melléklet mutatja). A hat változó listája:

- vezetékes telefon
- mobiltelefon
- kábeltévé/műholdas parabolaantenna
- videomagnó
- személyi számítógép (PC)
- Internet hozzáférés.

3.2. Az info-kommunikációs hozzáférési/behuzalozottsági index összetevőinek alapstatisztikája

A vizsgált info-kommunikációs eszközök közül a vezetékes telefon a leginkább elterjedt. A vezetékes telefonok országos lefedettsége 75% körül mozog, kábeles bekötéssel és/vagy saját műholdas adás vételére képes antennarendszerrel pedig kb. 60%-nyian rendelkeznek. A harmadik számú információs csatornaként a mobiltelefonok jelentkeznek: a háztartások lefedettsége ebben a vonatkozásban 40% körül mozog, a személyes lefedettségé – a kérdezett tagja-e olyan háztartásnak, amelynek van mobiltelefonja – pedig kb. 50%-os. A közvetítő eszközök sorában kedvezőbb adatokat regisztrálhatunk a pótmegoldásként indexbe bevont videomagnó esetében, s jóval kedvezőtlenebbet a legfontosabb, mindegyik info-kommunikációs csatornához kapcsolható közvetítő eszközzel, a számítógéppel kapcsolatban. A PC-ék háztartási lefedettsége 20% körül mozog, a személyes lefedettségé pedig 25% körül. Internet hozzáféréssel mindössze a háztartások illetve a háztartástagok 5-6%-a rendelkezik, az otthoni Internet hozzáféréssel kapcsolatban tehát az igazi döntő áttörés még várat magára (3.2. melléklet).

Ezek az adatok viszonylag stabilan alakulnak 2001-ben. Az idősoros adatok 2001 tavasza és ősze között két esetben, a kábeles/műholdas illetve mobiltelefonos háztartások arányában

mutatnak apróbb, pozitív irányú elmozdulást. A mobiltelefonpiacon fokozatos bővülését mutathatja, hogy a mobiltelefonok esetében a háztartások lefedettsége néhány hónap alatt 3,8%-kal nőtt. De ugyancsak versenyhelyzetben vannak a szolgáltatók a kábeltévé piacon: a kábeles/műholdas háztartások aránya ugyanis a vizsgált időszakban 4,6%-kal nőtt. (E két (potenciálisan) info-kommunikációs csatornához képest a harmadik csatorna elterjedtsége nem változott: a hagyományos vezetékes telefonok száma az elmúlt hónapokban stagnált.)

3.3. Az info-kommunikációs hozzáférési/behuzalozottsági index összetevőinek egymáshoz való viszonya, kapcsolódása

Az info-kommunikációs eszközök összekapcsolódásának, együttjárásának vizsgálatához statisztikai elemzéseket végeztünk. Első lépésben egy többváltozós elemzést készítettünk, hogy a tesztelni kívánt info-kommunikációs eszközök belső struktúráját megragadjuk. Az alkalmazott többváltozós analízis – a faktoranalízis - segítségével azt lehet megnézni, hogy mely info-kommunikációs eszközök birtoklása jár együtt. Az analízis végeredményeképpen faktorokat kapunk meg – ami a vizsgált változókat összegezi, s csoportokba, „tisztá”, tipikus csoportokba rendezi -, s a faktorokon belül együtthatókat. Ezek az értékek mutatják, hogy az adott faktoron belül a vizsgált eszközök mekkora súllyal vesznek részt: minél nagyobb ez az érték, annál inkább meghatározó a szerepük. (Ezek az együtthatók általában akkor bírnak statisztikai relevanciával, ha értékük meghaladja a 0.4-0.5-öt.).

A faktoranalízis végeredménye azt mutatja, hogy a vizsgált eszközök kapcsán két faktornak (eszköz-csoportnak) van az átlagosnál nagyobb magyarázó ereje, s ezek közül a legnagyobb magyarázó erővel rendelkező faktorban mindegyik eszköz – a vezetékes telefont kivéve - nagy súllyal jelentkezik (3.3.1. melléklet). Mindez azt jelenti, hogy a kiválasztott, s az indexbe beemelt változók között valós, statisztikailag releváns kapcsolat van. Joggal kezelhetjük őket egy „tisztá” csoportként. Lehetséges összekapcsolódásuk hátterében a kötőerőt talán részben éppen az jelenti, hogy esetükben info-kommunikációs eszközökről van szó. (A vizsgált eszközök között másfajta tartalmú kapcsolat is létezik, ahol a kötőerőt már más jelentheti, például az, hogy ezek az eszközök részei lehetnek általában véve a háztartások infrastrukturális ellátottságának is. Ez különösen a vezetékes telefon és a kábeltévé/parabolaantenna meglétére igaz. A második számú faktorban e két eszköz emelkedik ki.)

A többváltozós elemzés mellett a változók páronként összevetését is elvégeztük a korrelációs együtthatók kiszámításával - ezek az együtthatók általában akkor utalnak egy szorosabb kapcsolatra, ha értékük meghaladja a 0.3-at -, hogy kiderüljön milyen irányú (pozitív illetve negatív) kapcsolat van két változó között. Ennek tisztázását azért tartjuk fontosnak, mert e kapcsolat iránya az index jövőbeni alakulását alapvetően meghatározhatja. Jelen index működőképességének egyik előfeltételének tartjuk, hogy a változók pozitív kapcsolatban legyenek egymással. A változók közötti negatív irányú kapcsolat ugyanis azt jelenti, hogy bizonyos info-kommunikációs eszköz birtoklása kizárja, illetve csökkenti annak lehetőségét, hogy valaki egy másik info-kommunikációs eszközzel rendelkezzen. Tehát ha egy bizonyos időtávon belül javulna az ellátottság egy bizonyos szegmensben, az egy másik eszköz vonatkozásában negatív irányú folyamatokat válthat ki. Ez pedig az összesített hozzáférési indexre is kihatna, mégpedig kedvezőtlenül.

Jelenleg ilyen veszély nem fenyeget – mindegyik vizsgált változó pozitív kapcsolatban van a másik változóval (3.3.2. melléklet) -, s a közeljövőben talán nem is várható ennek megváltozása. Kérdéses azonban, hogy a távolabbi jövőben, amikor a vizsgált info-kommunikációs formák, csatornák erőteljesebben fognak konkurálni egymással – mivel mindegyik többé-kevésbé ugyanazt fogja tudni, mint a másik -, mi lesz a helyzet. Egyes szakértők például azt jósolják, hogy a mobiltelefonok erőteljes növekedése kedvezőtlen hatással lesz majd a vezetékes telefonok számára. Amennyiben elérünk egy olyan szakaszba, amikor ez valóban bekövetkezik, akkor végig kell gondolni, hogy az index-képzése során erre hogyan kellene reagálni. Hiszen az index – mint azt majd a későbbiekben láthatjuk - jelenlegi formájában azt „díjazza”, hogy ha valaki minél többféle eszközzel rendelkezik. Ha valaki teljesen racionális okból csökkentené info-kommunikációs „portfolióját”, azt az index már „büntetné”.

Az adatok egyébként azt mutatják, hogy jelenleg a vezetékes telefon megléte önmagában véve nagyon kevés hatással van a mobiltelefon meglétére. (A legalacsonyabb korrelációs együttható e két változó relációjában figyelhető meg.). 2001 tavaszán például a vezetékes telefontal rendelkező háztartások 39,5%-ának volt mobiltelefonja, a vezetékes telefontal nem rendelkezőknek pedig 33,8%-ának. (Ugyanez az aránypár 2001 őszén: 44,3% illetve 35,1%). A két érték tehát viszonylag közel esik egymáshoz, más relációban sokkal jelentősebb különbségek vannak az ellátottságban annak függvényében, hogy valaki rendelkezik-e egy bizonyos info-kommunikációs eszközzel vagy sem (3.3.3-4. mellékletek).

3.4. Az info-kommunikációs hozzáférési/behuzalozottsági index képzési metodikája

Az index képzése során minden egyes csatornának, eszköznek azonos jelentőséget tulajdonítottunk, azonos súllyal vontunk be őket az indexbe. (Az ellátottság tekintetében a vizsgált tényezők között fontossági sorrendet nem is nagyon lehet tenni, hiszen minden egyes eszköznek meg van a maga funkciója.) Adataink szerint az indexbe bevont hat info-kommunikációs eszköz nagyon sokféle összetételben fordul elő a háztartásokban: több mint 40 féle variáció figyelhető meg. Ez túl nagy, már-már kezelhetetlen mennyiség, s nehezen is kvantifikálható és összemérhető - melyik eszközállomány tekinthető értékesebbnek, mennyivel, stb. -, éppen ezért az ellátottság egyes szintjeit mechanikusan definiáltuk, az alapján, ki mennyi info-kommunikációs eszközzel rendelkezik.

Az ellátottság magasabb szintjét az jelenti, hogy ha valakinek minél több info-kommunikációs eszköze van. Az ellátottság mértéke alapján a háztartások, a háztartástagok hét csoportba sorolhatók. A legmagasabb szintre azok kerülnek, akik otthonukban mind a hat vizsgált eszközzel, technikával rendelkeznek, a legalacsonyabb szintre pedig azok, akik semmifajta hozzáférést sem tudnak felmutatni. Ezzel a besorolással a több mint 40 féle összetételű eszközállományú csoportot jelentős mértékben redukálódott. Fontos kérdés, hogy a redukcióval milyen összevonások történtek, az összevonás következtében nem vált-e túl heterogénné az egyes szintek összetétele. Az index működőképessége szempontjából természetesen az volna jó, ha mindegyik szint teljesen mértékben homogén volna, ha az egyes szinteken mindenki ugyanazzal a típusú eszközállománnyal rendelkezne. (Ebben az esetben az ún. homogenitási mutatónk 100%-ot mutatna minden egyes szinten.) Értelemszerűen a hétfokú skála két szélső pólusán elhelyezkedő háztartások teljesen homogének, eszközállományuk teljes mértékben azonos. (A legalul lévők – nulladik szint - semmivel sem rendelkeznek, a legfelül lévők – hatodik szint - pedig mindennel.) Viszonylag homogén még az első illetve az ötödik szint összetétele is. Előbbi csoportba elsősorban azok kerülnek, akik kizárólag csak vezetékes telefonnal rendelkeznek, utóbbiba pedig azok, akik mindennel rendelkeznek, kivéve az Internet hozzáférést. Valamivel heterogénebb a 2. és a 4. szint összetétele, bár itt is van egy olyan eszközcsoport, ami viszonylag hangsúlyos. A 2. szinten legtöbben olyanok vannak, akik vezetékes telefonnal illetve kábeltévével/parabolaantennával rendelkeznek, a 4-en pedig azok, akik emellett még mobiltelefonnal és videóval is. A legheterogénebb indexcsoportként a középen elhelyezkedő 3. indexcsoport jelentkezik. Itt a többséget már azok alkotják, akik bár egy szinten vannak, azonban más-más

eszközállománnyal rendelkeznek (pl. vezetékes telefonnal-videóval-antennával, vezetékes telefonnal-mobiltelefonnal-videóval, mobiltelefonnal-videóval-antennával, stb.). Az indexképzés során mindezen különböző eszközállományú csoportok, azáltal, hogy mindannyian három-három info-kommunikációs eszközt tartalmaznak, azonos súllyal kerültek be az indexbe (3.4.1-3. mellékletek).

A hétfokú skála mentén a háztartások illetve a háztartástagok eloszlása egy fordított U alak képét veszi fel (3.4.4. mellékletek). Legkevesebben a két szélső póluson helyezkednek el, legtöbben pedig középen. A legalsó szintre például 2001 tavaszán a háztartások 12,9%-a került, a legfelülre pedig 3,0%-a. 2001 őszen pedig a teljesen ellátatlanok aránya 11,8% volt, a teljesen ellátottaké pedig 3,6%. Ezzel szemben a középen elhelyezkedő indexcsoportok aránya 18-23% között mozog a vizsgált időszakban. Összességében igen tagolt képet mutat a háztartások/háztartástagok eloszlása az index-változó mentén, hiszen a legfelső kategória kivételével az indexcsoportok számossága általában mindenhol eléri illetve meghaladja a 10%-ot (3.4.5. melléklet).

Amennyiben az index-változó megoszlását egy összesített, aggregált értékben akarjuk megadni, az adatok könnyebb értelmezhetősége miatt érdemes egy skála-transzformációs eljárást végrehajtani, s az adatokat egy 0-100-ig terjedő skálára vetíteni. (Az eredeti 0-6-ig terjedő hétfokú skálát a következő eltolásokkal transzformáltuk 0-100-ig terjedő skálára - (0=0) (1=16,67) (2=33,33) (3=50,0) (4=66,67) (5=83,33) (6=100). Az összesített, aggregált érték azt mutatja, hogy az info-kommunikációs hozzáférési/behuzalozottsági index 2001-ben országosan 40-45 pont körül mozog, tehát valamivel a közepes szint (50 pont) alatt van. A háztartásokra vetített „Hozzáférési Index” 2001 tavaszán 40,2 ponton állt, 2001 őszen pedig 41,6 ponton. Ugyanezen háztartási adatok a felnőtt lakosságra vonatkozóan tavasszal 46,5 pontot mutattak, ősszel pedig 45,3 pontot (3.4.6. melléklet). Érdemi változást tehát az idősoros adatok nem mutatnak, a változások a statisztikai hibahatáron belüliek. Az egyes eszközök vonatkozásában – mobiltelefon, kábeltévé – mért változás (bővülés) az összesített, aggregált indexre nem fejt ki érdemi hatást.

3.5. Az info-kommunikációs hozzáférési/behuzalozottsági index társadalmi meghatározottsága

Ebben a fejezetben azt próbáljuk bemutatni, hogy a megkonstruált hozzáférési indexünk milyen fajta szociológiai relevanciával bír: az ellátottságot mennyire határozzák meg a különböző társadalmi, demográfiai, területi, stb. adottságok. Első lépcsőben leíró statisztikákat adunk meg, az index külön-külön a bevont háttérváltozók bontásában milyen értéket vesz fel. Az elemzésben a háttérváltozók következő nagyobb csoportjait különböztetjük meg:

- társadalmi-demográfiai változók (pl. nem, kor)
- a társadalmi-strukturális változók (pl. foglalkozás)
- anyagi-jövedelmi változók (pl. egy főre eső jövedelem)
- háztartási jellemzők (pl. háztartás nagyság)
- területi változók (pl. település nagysága, régiók).

Második lépcsőben pedig egy többváltozós elemzés (regresszióanalízis) segítségével azt mutatjuk be, hogy mindezen változók egymástól függetlenül illetve együttesen hogyan hatnak a hozzáférési indexre, mennyiben determinálják annak alakulását.

Társadalmi-demográfiai változók

Az ellátottság tekintetében a társadalmi-demográfiai változók bontásában nincsen jelentős eltérés. Köszönhetően részben annak, hogy a hozzáférési index alapvetően háztartási index, a férfiak és a nők illetve a fiatalok és a középkorúak ellátottsága azonosnak mondható (kb. 45-55 pont) (3.5.1. melléklet). Egy olyan demográfiai csoport található, amely ellátottsága az átlagosnál jóval alacsonyabb. A 60 évnél idősebbek körében a hozzáférési index mindössze 30 pont körül mozog (3.5.2. melléklet).

Társadalmi-strukturális változók

E dimenzió mentén más sokkal karakterisztikusabb különbségek mutatkoznak. Általános vonásként jelentkezik, hogy minél magasabb iskolai végzettséggel rendelkezik valaki, minél magasabb presztízsű foglalkozása van, minél magasabb társadalmi osztályba sorolja magát,

annál valószínűbb, hogy ellátottsága magasabb szintű, hogy a hozzáférési index magasabb értéket mutat.

Az info-kommunikációs hozzáférési/behuzalozottsági index értéke például a felsőfokú végzettségűek, a vezetők, a vállalkozók, az értelmiségiek illetve a magukat a felső, felső-középosztályba sorolók körében meghaladja a 65 pontot. Ezzel szemben a társadalom alsóbb szegmenseiben ugyanez az érték jóval alacsonyabb. Az alapfokú végzettségűek illetve a nyugdíjasok körében az index 30 pont körül mozog, a magukat az alsó osztályba sorolók körében illetve a roma lakosság körében pedig az index 20 pont alatt marad (3.5.3-6. mellékletek).

Anyagi-jövedelmi változók

Az anyagi-jövedelmi helyzetet mutató változók értelemszerűen szervesen kapcsolódnak a társadalmi-strukturális változókhoz, az anyagi-jövedelmi lehetőségek alapvetően meghatározzák a társadalmi struktúrában elfoglalt helyet. Ennek megfelelően a hozzáférési index alapvetően más-más értéket vesz fel a kedvezőtlenebb illetve a kedvezőbb gazdasági helyzetben lévők körében. A hozzáférési index az átlagosnál magasabb értéket mutat a nagyobb jövedelmi potenciállal rendelkezők körében, s alacsonyabbat az alsóbb jövedelmi csoportokban. Például azok körében, akik a legalsó szinten helyezkednek el, úgy érzik, hogy "nélkülözések között élnek" az index mindössze 13 pontot mutat, azok körében pedig, akik legfelül vannak, "gondok nélkül élnek", ugyanez az érték 77 pont (3.5.7-9. mellékletek).

Háztartási jellemzők

Mivel a hozzáférési index alapvetően háztartási index, érdemes az adatokat néhány háztartási jellemzők bontásában is megnézni. Az adatok azt mutatják, hogy a vizsgált háztartási jellemzők hatással vannak az indexre, az index érzékenyen reagál a háztartási változókra. Az ellátottsági mutató a legmagasabb értéket a 3-4 fős háztartásokban - szülők + 1-2 gyermek - veszi fel (kb. 50-55 pont). Ennél valamivel alacsonyabb a hozzáférési index a nagyobb létszámú és összetettebb háztartásokban (kb. 45-50 pont), s jóval alacsonyabb az egyszemélyes háztartásokban (kb. 25 pont) (3.5.10-12. mellékletek).

Területi változók

A területi változók mentén is jellegzetes különbségek mutatkoznak az ellátottság tekintetében. Általános vonásként jelentkezik, hogy minél nagyobb településen él valaki, annál valószínűbb, hogy ellátottsága magasabb szintű, hogy a hozzáférési index az átlagosnál magasabb értéket vesz fel. Budapesten például az info-kommunikációs hozzáférési/behuzalozottsági index értéke a háztartásokra vetítve 50 pont körül mozog. Ezzel szemben a maximum 1-2.000 fős települések ellátottsági szintje csak 30 pontnyi. Budapest kiemelkedése tükröződik abban is, hogy regionálisan a legjobb ellátottsági mutatóval a közép-magyarországi térség rendelkezik. Ezen túlmenően további regionális különbségek is érzékelhetőek. Az adatok azt mutatják, hogy az ország kelet-nyugati megosztottsága az info-kommunikációs eszközökkel való ellátottság eltérő szintjében is megmutatkozik. A hozzáférési index ugyanis a nyugati országrészekben általában magasabb értéket vesz fel, mint a keleti térségben (3.5.13-15. mellékletek).

A hozzáférési indexet meghatározó szociológiai változók többváltozós elemzése

Már az eddigi ismertett adatok is azt mutatják, hogy az ellátottság eltérő szintjei alapvető társadalmi különbségeket hordoznak magukban. A többváltozós elemzésünk is azt mutatja, hogy az index alakulásában a társadalmi változóknak nagyon fontos szerepük van. Az alkalmazott többváltozós elemzés – a regresszióanalízis – segítségével azt lehet megállapítani, hogy mely szociológiai jellemzők azok, amelyek a leginkább meghatározzák a háztartások info-kommunikációs eszközökkel való ellátottságát. Az adatok azt mutatják, hogy több tényezőnek is – egymástól függetlenül is – komoly hatása van az index alakulására, így az iskolai végzettségnek, a háztartás nagyságának, az anyagi helyzetnek, a település nagyságának, a háztartásfő életkorának. Az adatok arra hívják fel a figyelmet, hogy a szociológiai modell együttes magyarázó ereje is kifejezetten magasnak mondható, ami még plasztikusabban mutathatja a „Hozzáférési Index” szociológiai tartalmát (3.5.16. melléklet).

4. Az info-kommunikációs használati index

A "Használati Index" – a hozzáférési lehetőségek talajáról kiindulva – azt mutatja, hogy az info-kommunikációs eszközöket mennyien használják, s milyen gyakran. Fontos megjegyeznünk, hogy míg az ellátottságot otthoni környezetben mértük, addig a használat tekintetében ilyenfajta korlátozást nem tettünk. Az adatok ugyanis azt mutatják, hogy a vizsgált info-kommunikációs eszközöket a kérdezettek elsősorban nem-otthoni környezetben használják (pl. munkahelyen, iskolában, egyéb helyszínen), s a „Használati Index” kapcsán mi elsősorban a lakosság info-kommunikációs eszközökhöz való affinitását szeretnénk mérni: ezek az eszközök mennyire mindennapos használati tárgyak, az emberek tudják-e, akarják-e őket használni. Az otthoni környezetből való kilépés felé mutatott az is, hogy info-kommunikációs eszközök használata egy sor olyan intézményi központhoz is kapcsolható, ami kiválthatja, s feleslegessé teheti az otthoni használatot (pl. teleházak, könyvtárak).

4.1. Az info-kommunikációs használati index összetevői

A "Használati Index" kapcsán megpróbáltuk megkeresni azokat az alapvető használati technikákat, területeket, amelyekkel a legjobban lehet jellemezni valakinek az információs társadalomban való részvételét, mozgását. A kiválasztott használati területek alapvetően két info-kommunikációs eszközhöz kapcsolódnak: egyrészt a számítógépekhez, másrészt a mobiltelefonokhoz.

Összességében hat változót (info-kommunikációs eszközt, technikát) vontunk be az indexbe. (Az index összetevőinek sematikus ábráját a 4.1. melléklet mutatja). A hat változó listája:

- személyi számítógép használata
- Internet használata
- elektronikus levelezés használata
- on-line vásárlás
- mobiltelefon használata
- WAP-os készülék használata.

A használatot bizonyos időbeli korlátokhoz kötöttük. Az indexben *használóként* csupán azokat vettük figyelembe, akik az adott eszközt *bizonyos gyakorisággal* használják. A

számítógép illetve az Internet használatnál heti gyakoriságot „követeltünk meg”, az elektronikus levelezésnél pedig azt, hogy az illető hetente több alkalommal ellenőrizze elektronikus postaládáját. Az on-line vásárlásnál használónak azt tekintettük, aki az elmúlt három hónapban vásárolt ezen a módon. A mobiltelefonnál illetve a WAP-os készülékek használatánál időbeli korlátot nem állapítottunk meg, itt önmagában véve feltételeztük a rendszeres használatot.

4.2. Az info-kommunikációs használati index összetevőinek alapstatisztikája

A vizsgált info-kommunikációs eszközök, technikák közül a leggyakrabban használt eszközként a mobiltelefon jelentkezik. 2001 tavaszán a megkérdezettek 28,4%-a jelezte, hogy használt mobiltelefont, 2001 őszén pedig – a mobiltelefonnal való ellátottság növekedésével párhuzamosan – már 35,7%-nyian. Összességében tehát minden harmadik ember használ ma Magyarországon mobiltelefont, számítógépet viszont csak minden negyedik. A számítógép használat az esetek nagy részében nem kapcsolódik semmifajta hálózathoz. Internetezni ugyanis kb. 10%-nyian szoktak rendszeresen, elektronikus formában levelezni pedig kb. 6%-nyian. A WAP készülékek használata is körülbelül ekkora kört ér el, elenyésző viszont azok aránya, akik on-line módon szoktak vásárolni. 2001 tavaszán a teljes minta 0,3%-a volt on-line vásárlónak tekinthető, 2001 őszén pedig 0,6%-a (4.2.1. melléklet).

Mint azt az előzőekben említettük az info-kommunikációs eszközök használatát területileg nem korlátoztuk, használóknak tekintjük mindazokat, akik ezeket az eszközöket akár otthoni környezetben, akár máshol használják. Tesszük ezt azért, mert az index elsősorban a használatra fókuszál, s azért is, mert az idegen környezetben történő használat nem egy esetben magáncélú felhasználást jelenthet. (Például feltűnő, hogy az internetezés, az egyik legköltségérzékenyebb technika alkalmazása, mennyire hangsúlyos a munkahelyi, iskolai környezetben.) Az adatok egyébként összességében azt mutatják, hogy a megkérdezettek nagyobbik része az info-kommunikációs eszközök közül a számítógépet, akár általános célra, akár internetezésre, akár e-mail-ek küldésére elsősorban nem-otthoni környezetben használja. Összességében számítógépet otthon a felnőtt lakosság valamivel több, mint 10%-a használ rendszeresen, nem otthon környezetben pedig kb. 20%-nyian (4.2.1. melléklet).

4.3. Az info-kommunikációs használati index összetevőinek egymáshoz való viszonya, kapcsolódása

Az info-kommunikációs eszközök használatának összefüggéseivel kapcsolatban a „Hozzáférési Indexhez” hasonlóan kétfajta statisztikai elemzést végeztünk el. Első lépésben itt is egy többváltozós elemzést készítettünk, hogy megnézzük a kiválasztott használati területek mennyire „egyneműek”, mennyiben kapcsolódnak össze. Az analízis végeredményeképpen itt is két, az átlagosnál nagyobb magyarázó erővel bíró faktort kaptunk meg. De míg a „Használati Index” kapcsán a faktoranalízis végeredménye azt mutatta, hogy a legnagyobb magyarázó erővel rendelkező faktorban mindegyik eszköz nagy súllyal jelentkezett, tehát az indexbe beemelt változók között valós, statisztikailag releváns kapcsolat van, addig a „Használati Index” kapcsán a bevont változók jobban elválnak egymástól. Köszönhetően elsősorban annak, hogy a használati funkciók alapvetően két info-kommunikációs csatornához kapcsolódnak, s a faktoranalízis is ezt a két eszközt „találja” meg (4.3.1. melléklet). E két faktor kiválása és különválása azt jelenti, hogy a „Használati Index” nem minden esetben az info-kommunikációs eszközökhöz való általános viszonyt mutatja, hanem két konkrét eszköz használatát (különböző metszetekben). Éppen ezért a jövőben talán érdemes volna az indexet újabb info-kommunikációs csatornák bevonásával, s ezen keresztül újabb használati területek bevonásával bővíteni (pl. fax használata, ISDN telefon használata), illetve a mobiltelefonok esetében konkrétabb használati funkciókat kiemelni (pl. SMS küldés). A mobiltelefonok esetében - különösen a WAP-os telefonok esetében – a használat gyakoriságát is érdemes volna előzetesen tisztázni.

A többváltozós elemzés mellett a változók páronként összevetését is elvégeztük a korrelációs együtthatók kiszámításával. A hozzáférési index esetében ezt azért tartottuk fontosnak, mert a kapcsolat iránya az index jövőbeni alakulását alapvetően meghatározhatja. Az indexek képzésénél ugyanis alapfeltételének tekintjük, hogy a változók pozitív kapcsolatban legyenek egymással. Így van ez a használati indexnél is. A pozitív kapcsolat egyébként az info-kommunikációs eszközök használatánál jobban adott, mert egyrészt az indexben szereplő főbb használati területek jobban elválnak egymástól - egymással nem konkurálnak – másrészt az egyes használati területek sokszor szinte egymásra épülnek (a WAP-os készülék használata feltételezi, hogy az illető mobiltelefont használ, az e-mail és az Internet használata azt, hogy az illető számítógépet használ, stb.) Nem véletlen, hogy a legerősebb statisztikai kapcsolat a számítógép illetve az Internet és az e-mail használat között van (4.3.2-4. mellékletek).

4.4. Az info-kommunikációs használati index képzési metodikája

Az index képzése lényegében ugyanazon elvek és módszerek alapján történik, mint a hozzáférési index képzése. Az indexképzés során itt is minden egyes használati terület azonos súllyal kerül be az indexbe. Joggal merülhet fel, hogy helyesen tesszük-e ezt. Az info-kommunikációs eszközök használata szempontjából vajon azonos értékű-e ha valaki például rendszeresen használ mobiltelefont illetve állandó jelleggel internetezik. Nem érezzük teljesen egyenértékűnek, viszont azért, hogy a használati területek egymásra épülnek, ez valamelyest segít kiegyenlíteni ezeket az eltéréseket. Például az a személy, aki internetezik azzal fog nagyobb szerepet kapni az indexben, hogy ő automatikusan a számítógép használat révén is bekerül az indexbe.

A használati index egyes szintjeit – a hozzáférési szinthez hasonlóan - mechanikusan definiáltuk, az alapján, ki mennyiféle eszközt használ. A használat magasabb szintjét az jelenti, hogy ha valaki minél többféle info-kommunikációs eszközt, technikát alkalmaz. Az eszközök használata tekintetében a megkérdezetteket itt is hét csoportba soroltuk. A legmagasabb szintre azok kerültek, akik mindegyik vizsgált eszközt, technikát használni szoktak, a legalacsonyabb szintre pedig azok, akik ezek közül semmit sem használnak.

Összességében a vizsgált eszközök használata - ha a teljességre törekszünk, s megnézzük minden egyes használati együttjárást -, több mint 20 véle variációt ad ki. Ebben az esetben tehát – a hozzáférési index-hez képest - a hét használati csoportra való szűkítés, elven kisebb információvesztéssel kell, hogy járjon, az egyes szintek vonatkozásában az egyes használói csoportoknak elvben viszonylag homogénebbnek kellene maradniuk. Nincs azonban ez így, s ez részben arra vezethető vissza, hogy az index két nagy info-kommunikációs eszköz használatát vonja be, amelyek használata sok esetben nem kapcsolódik össze. Az ún. homogenitási mutató maximális 100%-os értékéhez képest az első szinten lévő kérdezettek kb. 60-70%-a használja ugyanazt az eszközt – a mobiltelefont -, a többiek a számítógép kizárólagos használatával kerülnek be erre a szintre. Még heterogénebb a 2. szinten található használói csoport összetétele: itt kb. 50-60%-nyian használnak ugyanolyan eszközt – jelen esetben mobiltelefont és számítógépet – a többiek viszont már a számítógép és az internet illetve a mobiltelefon és a WAP használatával kerülnek ide. A legheterogénebb indexcsoportot a 3. indexcsoport jelenti: itt a többséget ugyanis azok alkotják, akik bár egy szinten vannak, azonban más-más eszközállományt használnak (pl. számítógépet-internetet-e-

mail-t, számítógépet-internetet-mobiltelefont, számítógépet-mobiltelefont-WAP-ot). Az alsóbb csoportok alacsonyabb szintű homogenitásával szemben a felsőbb szinten található indexcsoportok a használat irányát illetően homogénebb összetételűek. Mind a 4., mind az 5. szinten a kérdezettek 70-80%-a használja ugyanazokat az eszközöket. Előbbiek a számítógépet, az internetet, az e-mailt és a mobiltelefont, utóbbiak pedig még plusz elemként on-line módon is szoktak vásárolni (4.4.1-3. mellékletek).

Ellentétben a hozzáférési indexnél regisztrálható eloszlásfüggvénnyel, itt a hétfokú skála mentén a megkérdezettek megoszlása egy folyamatosan csökkenő lejtő képét rajzolja meg (4.4.4. melléklet). Legtöbben ugyanis a legalsó szinten helyezkednek el, legkevesebben pedig a legfelső szinten. A legfelső szintre például 2001 tavaszán senki sem került be, de 2001 őszen is csak a kérdezettek 0,2%-a. A legalsó szinten 2001 tavaszán 60,2%-nyian szerepeltek, 2001 őszen pedig – a mobiltelefon használat erősödésének köszönhetően – valamivel kevesebben, 56,6%-nyian. Összességében nagyon egyoldalú képet mutat a lakosság eloszlása a használati index-változó mentén, hiszen a három legfelső szinten összességében mindössze 4-5%-nyian helyezkednek el (4.4.5. melléklet).

Ha az adatokat itt is egy 0-100-ig terjedő skálára vetítve adjuk meg, a használati index összesített, aggregált értéke nagyon alacsonynak mondható, s a vizsgált időszakban érdemben nem is változott. Az info-kommunikációs használati index 2001 tavaszán 12,3 pontot mutatott, 2001 őszen pedig 13,3 pontot. (4.4.6. melléklet).

4.5. Az info-kommunikációs használati index társadalmi meghatározottsága

Ebben a fejezetben azt mutatjuk be, hogy az info-kommunikációs eszközök használatát mennyire határozzák meg a különböző társadalmi, demográfiai, területi, stb. tényezők. Az elemzésben a háttérváltozók következő nagyobb csoportjait különböztetjük meg:

- társadalmi-demográfiai változók (pl. nem, kor)
- a társadalmi-strukturális változók (pl. foglalkozás)
- anyagi-jövedelmi változók (pl. egy főre eső jövedelem)
- területi változók (pl. település nagysága, régiók).

Önmagában véve – ha abból indulunk ki, hogy a hozzáférési indexre hogyan hatottak ezek a tényezők – joggal feltételezhető, hogy a használatot is erőteljesen befolyásolják a társadalmi

determinánsok, hiszen a használat lehetősége a hozzáférési lehetőségekből bomlik ki. Figyelembe kell venni viszont azt a tényt, hogy a használati index csak részben épül az otthoni ellátottságra, sok esetben a használat „idegen” környezetben történik meg, ami új helyzetet teremthet.

Társadalmi-demográfiai változók

Ellentétben az ellátottsággal, a használati index esetében – ami egy személyes, személyre szóló – index, a társadalmi-demográfiai változóknak komoly differenciáló szerepe van. Különösen az életkori sajátosságoknak van döntő szerepe: az info-kommunikációs eszközök használata elsősorban ugyanis a fiatalok körében figyelhető. Minél fiatalabb korösszetételű csoportot veszünk alapul, annál magasabb értékű használati indexet regisztrálhatunk. A mintákban szereplő legfiatalabb korosztály esetében az index például tavasszal 27,7 pontot mutatott, a legidősebb korosztályban, a 60 évnél idősebbek körében viszont csak 1,3 pontot. Nemek szerinti bontásban is vannak különbségek. A férfiak körében az index – a nőkhöz képest – valamivel magasabb értéket mutat (4.5.1-2. melléklet)..

Társadalmi-strukturális változók

E dimenzió mentén is nagyon jellegzetes különbségek figyelhetők meg. A hozzáférési indexhez hasonlóan itt is általános vonásként jelentkezik: minél magasabb iskolai végzettséggel rendelkezik valaki, minél magasabb presztízsű foglalkozása van, minél magasabb társadalmi osztályba sorolja magát, annál valószínűbb, hogy használati indexe magasabb értéket mutat. Az index értéke a vezetők és az értelmiségiek illetve a magukat a felső, felső-középosztályba sorolók körében meghaladja a 30 pontot. Az ellenpéldát a nyugdíjasok, a magukat az alsó osztályba sorolók illetve a roma lakosság jelenti, ahol az index mindössze 1 ponton áll (4.5.3-6. mellékletek).

Anyagi-jövedelmi változók

Az anyagi-jövedelmi helyzet is alapvetően meghatározza a használati index értékét. A használati index az átlagosnál magasabb értéket vesz a jobb anyagi körülmények között élők körében, s alacsonyabbat a rosszabb anyagi helyzetben lévők körében. Konkrét számokat említve: azok körében, akik úgy érzik, hogy "nélkülözések között élnek" az index mindössze

5 pontot mutat, azok körében pedig, akik "gondok nélkül élnek" ugyanez az érték 33 pont (4.5.7-9. mellékletek).

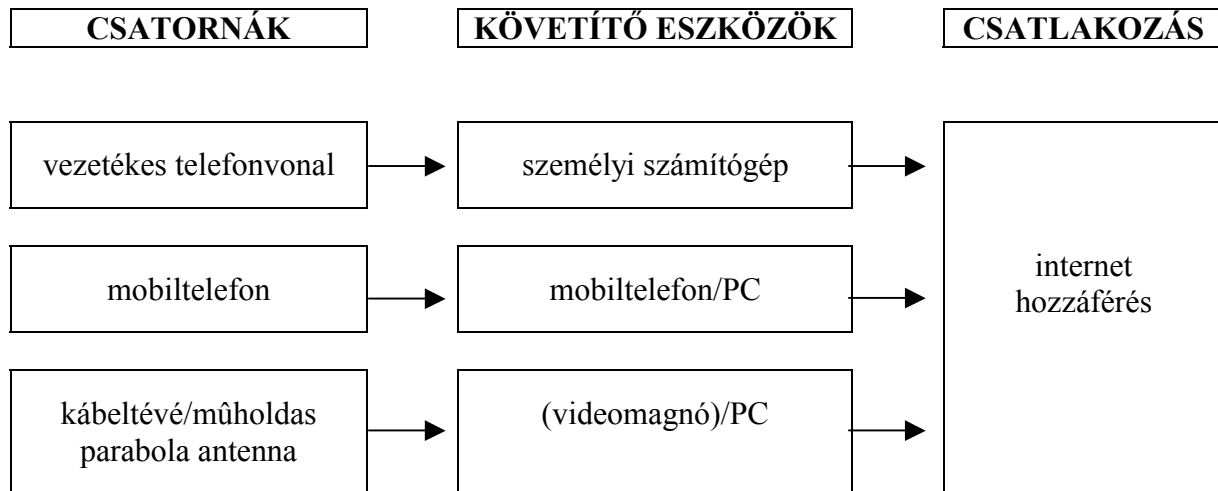
Területi változók

A hozzáférési indexhez hasonlóan a területi változók mentén is jellegzetes különbségek mutatkoznak: a nagyobb települések lakói azon túl, hogy jobban ellátottak, jobban ki is használják a lehetőségeiket. A legmagasabb használati index-érték a fővárosban regisztrálható: Budapesten az index 20 pont közelében jár. Ezzel szemben a maximum 1.000 fős települések esetében ugyanez az érték csak 6 pont. Budapest kiemelkedésének köszönhetően regionálisan a legjobb használati mutatóval a közép-magyarországi térség rendelkezik. A többi régió esetében az adatok már kiegyenlítettebb képet mutatnak (4.5.10-12. mellékletek).

A használati indexet meghatározó szociológiai változók többváltozós elemzése

Ellentétben a hozzáférési index-el, ahol a többváltozós elemzés – a regresszióanalízis - azt mutatta, hogy egy sor szociológiai tényező egymás mellett állva egyaránt komoly befolyással van az index alakulására, addig a használati index esetében a többváltozós elemzés csak egy tényező primátusát mutatja, az életkor primátusát. Az info-kommunikációs eszközök használatában illetve nem-használatában tehát elsősorban életkori sajátosságok játszanak szerepet: minél fiatalabb valaki, annál valószínűbb, hogy használja a vizsgált eszközöket. Mindez arra utal, hogy míg az ellátottságot alapvetően társadalmi-strukturális tényezők határozzák meg, a használatot már inkább kulturális szokások és minták, s az a tény, hogy a fiatalabb korosztály tagjai könnyebben adaptálódnak az információs társadalom intézményesüléséhez: nyitottabbak, fogékonyabbak, szinte együtt nőnek fel az új rendszer kiépülésével (4.5.13. melléklet).

3.1. melléklet
Az info-kommunikációs hozzáférési/behuzalozottsági index képzéséhez felhasznált
változók listája

3.2. melléklet
Info-kommunikációs csatornákkal, eszközökkel való ellátottság
 (az adott eszközzel rendelkezők %-os aránya - háztartási adatok)

	2001. április-május (MONITOR)		2001. augusztus-szeptember (OMNIBUSZ)	
	a háztartásokra vetítve (N=1946)	a háztartásokban élő személyekre vetítve (N=4271)	a háztartásokra vetítve (N=3045)	a háztartásokban élő személyekre vetítve (N=3046)
vezetékes telefon	73,6	77,9	73,2	73,3
kábeltévé/mûholdas parabola antenna	58,3	63,2	62,9	65,2
videomagnó	47,3	58,4	47,6	55,2
mobiltelefon	38,0	46,6	41,8	50,1
PC	19,1	26,2	20,0	23,2
internet hozzáférés	4,9	6,5	6,1	6,6

3.3.1. melléklet

**Info-kommunikációs csatornák, eszközök egymáshoz való viszonya, kapcsolódása:
többváltozós elemzés - faktoranalízis
(2001. április-május, MONITOR - háztartási adatok)
(factorscore-ok)**

	1. faktor: <i>infokommunikációs eszközök</i>	2. faktor: <i>infrastrukturális eszközök</i>
videomagnó	0,7379	0,1055
PC	0,7285	-0,3370
mobiltelefon	0,6858	-0,1412
kábeltévé/mûholdas parabola antenna	0,6211	0,4507
internet	0,5484	-0,5162
vezetékes telefon	0,3922	0,6825
a faktor magyarázó ereje	39,8%	18%

3.3.2. melléklet

**Info-kommunikációs csatornák, eszközök egymáshoz való viszonya, kapcsolódása:
korrelációs együtthatók
(2001. április-május, MONITOR - háztartási adatok)
(dőlt betűvel szedve az átlagosnál erősebb kapcsolatot jelző együtthatók, N=1946)**

	vezetékes telefon	mobil-telefon	video-magnó	kábeltévé/ mûholdas parabola antenna	PC	internet hozzáférés
vezetékes telefon	1,0000	0,0521	0,2171	<i>0,3013</i>	0,1555	0,0859
mobiltelefon	0,0521	1,0000	<i>0,4847</i>	<i>0,3015</i>	<i>0,3686</i>	0,2124
videomagnó	0,2171	<i>0,4847</i>	1,0000	<i>0,3555</i>	<i>0,3730</i>	0,2050
kábeltévé/mûholdas parabola antenna	<i>0,3013</i>	<i>0,3015</i>	<i>0,3555</i>	1,0000	0,2661	0,1450
PC	0,1555	<i>0,3686</i>	<i>0,3730</i>	0,2661	1,0000	<i>0,4656</i>
internet hozzáférés	0,0859	0,2124	0,2050	0,1450	<i>0,4656</i>	1,0000

3.3.3. melléklet

**Info-kommunikációs csatornák, eszközök egymáshoz való viszonya, kapcsolódása:
az adott eszközzel rendelkező/nem rendelkező háztartások milyen más eszközzel
rendelkeznek még (2001. április-május, MONITOR - háztartási adatok)
(%-arányok)**

		vezetékes telefon	mobil- telefon	video- magnó	kábeltévé/ műholdas parabola antenna	PC	internet hozzá- férés
vezetékes telefon	van (N=1432)	100,0	39,5	53,8	67,2	22,8	6,0
	nincs (N=514)	0,0	33,8	29,2	33,5	8,9	1,8
mobiltelefon	van (N=740)	76,5	100,0	78,2	77,3	37,6	10,7
	nincs (N=1206)	71,8	0,0	28,3	46,7	7,8	1,3
videomagnó	van (N=920)	83,7	62,9	100,0	76,8	34,6	9,5
	nincs (N=1026)	64,5	15,7	0,0	41,7	5,2	,7
kábeltévé/műholdas parabola antenna	van (N=1134)	84,8	50,4	62,3	100,0	28,0	7,5
	nincs (N=811)	57,9	20,7	26,3	0,0	6,7	1,2
PC	van (N=372)	87,7	74,8	85,6	85,3	100,0	25,5
	nincs (N=1574)	70,3	29,3	38,2	51,9	0,0	0,0
internet hozzáférés	van (N=95)	90,3	83,6	92,5	89,9	100,0	100,0
	nincs (N=1851)	72,7	35,7	45,0	56,7	15,0	0,0
<i>főátlag (N=1946)</i>		<i>73,6</i>	<i>38,0</i>	<i>47,3</i>	<i>58,3</i>	<i>19,1</i>	<i>4,9</i>

3.3.4. melléklet

**Info-kommunikációs csatornák, eszközök egymáshoz való viszonya, kapcsolódása:
az adott eszközzel rendelkező/nem rendelkező háztartások milyen más eszközzel
rendelkeznek még (2001. augusztus-szeptember, OMNIBUSZ - háztartási adatok)
(%-arányok)**

		vezetékes telefon	mobil- telefon	video- magnó	kábeltévé/ műholdas parabola antenna	PC	internet hozzá- férés
vezetékes telefon	van (N=2229)	100,0	44,3	54,8	72,0	24,1	7,8
	nincs (N=815)	0,0	35,1	27,8	37,9	8,7	1,2
mobiltelefon	van (N=1273)	77,5	100,0	76,1	79,8	39,3	13,0
	nincs (N=1772)	70,1	0,0	27,1	50,7	6,1	1,1
videomagnó	van (N=1449)	84,4	66,9	100,0	79,8	35,1	11,3
	nincs (N=1595)	63,1	19,1	0,0	47,4	6,3	1,3
kábeltévé/műholdas parabola antenna	van (N=1914)	83,9	53,0	60,5	100,0	27,7	8,8
	nincs (N=1131)	55,2	22,8	25,8	0,0	7,0	1,5
PC	van (N=609)	88,3	82,3	83,5	87,1	100,0	30,2
	nincs (N=2436)	69,5	31,7	38,6	56,8	0,0	0,0
internet hozzáférés	van (N=185)	94,5	89,7	88,5	90,8	100,0	100,0
	nincs (N=2860)	71,8	38,7	45,0	61,1	14,9	0,0
<i>főátlag (N=3045)</i>		<i>73,2</i>	<i>41,8</i>	<i>47,6</i>	<i>62,9</i>	<i>20,0</i>	<i>6,1</i>

3.4.1. melléklet

Az info-kommunikációs hozzáférési/behuzalozottsági index egyes szintjei: az egyes szintek vizsgált csatornákkal, eszközökkel való ellátottsága mennyire homogén
(%-os arányok, az egyes szinteken mennyien rendelkeznek legnagyobb arányban azonos típusú info-kommunikációs csatornákkal, eszközökkel - háztartási adatok)

	2001. április-május (MONITOR)				2001. augusztus-szeptember (OMNIBUSZ)			
	a háztartásokra vetítve		a háztartásokban élő személyekre vetítve		a háztartásokra vetítve		a háztartásokban élő személyekre vetítve	
	N	%	N	%	N	%	N	%
legalsó ellátottsági szint (0)	250	100,0	378	100,0	358	100,0	300	100,0
1	382	73,0	648	69,2	559	64,5	467	59,0
2	429	62,3	821	51,4	709	60,8	650	51,4
3	369	44,3	954	43,3	531	46,4	580	41,1
4	287	68,8	769	67,2	508	73,2	596	74,2
5	168	82,0	525	84,8	271	77,6	331	80,0
legfelső ellátottsági szint (6)	59	100,0	175	100,0	109	100,0	122	100,0

3.4.2. melléklet

Az info-kommunikációs hozzáférési/behuzalozottsági index egyes szintjei: az egyes szintek milyen info-kommunikációs csatornákkal, eszközökkel rendelkeznek
(2001. április-május, MONITOR - háztartási adatok)
(%-os arányok)

	vezetékes telefon	mobil- telefon	video- magnó	kábeltévé/ műholdas parabola antenna	PC	internet hozzá- férés
legalsó ellátottsági szint (0) (N=250)	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
1 (N=382)	73,0	8,6	6,2	12,0	0,2	0,0
2 (N=429)	84,1	16,8	25,2	71,9	1,9	0,0
3 (N=369)	82,3	48,0	79,3	77,2	13,3	0,0
4 (N=287)	93,3	84,4	95,1	95,1	30,2	1,9
5 (N=168)	95,4	92,9	97,1	96,6	100,0	18,0
legfelső ellátottsági szint (6) (N=59)	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>főátlag (N=1946)</i>	<i>73,6</i>	<i>38,0</i>	<i>47,3</i>	<i>58,3</i>	<i>19,1</i>	<i>4,9</i>

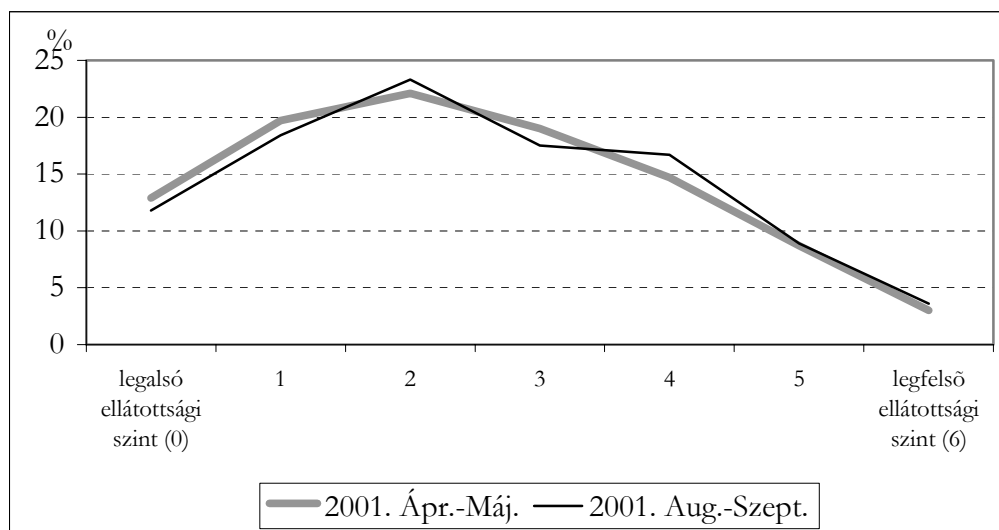
3.4.3. melléklet

Az info-kommunikációs hozzáférési/behuzalozottsági index egyes szintjei: az egyes szintek milyen info-kommunikációs csatornákkal, eszközökkel rendelkeznek (2001. augusztus-szeptember, OMNIBUSZ - háztartási adatok) (%-os arányok)

	vezetékes telefon	mobil-telefon	video-magnó	kábeltévé/ műholdas parabola antenna	PC	internet hozzáférés
legalsó ellátottsági szint (0) (N=358)	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
1 (N=559)	64,5	11,3	5,7	18,5	1,0	0,0
2 (N=709)	82,0	19,0	24,9	72,6	1,8	0,0
3 (N=531)	83,1	46,9	74,8	84,2	12,0	0,4
4 (N=508)	93,4	89,9	93,3	94,7	29,0	2,6
5 (N=271)	97,2	96,3	96,4	95,8	100,0	22,4
legfelső ellátottsági szint (6) (N=109)	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>főátlag (N=3045)</i>	<i>73,2</i>	<i>41,8</i>	<i>47,6</i>	<i>62,9</i>	<i>20,0</i>	<i>6,1</i>

3.4.4. melléklet

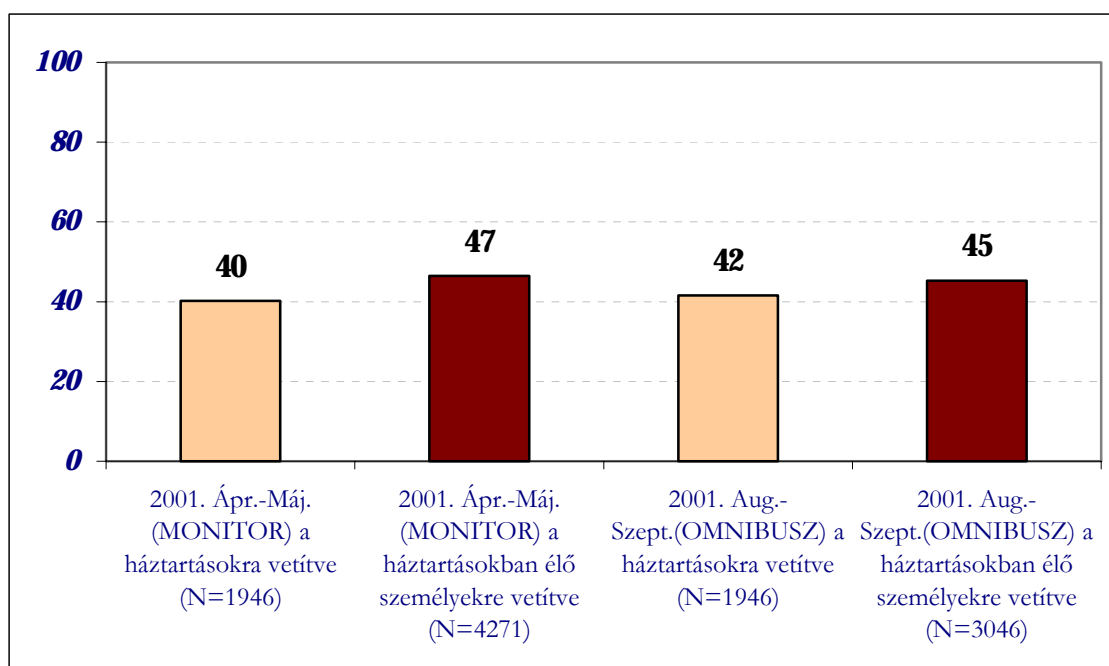
A háztartások eloszlása az info-kommunikációs hozzáférési/behuzalozottsági index mentén (háztartási adatok)

3.4.5. melléklet
Az info-kommunikációs hozzáférési/behuzalozottsági index egyes szintjein mennyien vannak
 (belső %-os megoszlás - háztartási adatok)

	2001. április-május (MONITOR)		2001. augusztus-szeptember (OMNIBUSZ)	
	a háztartásokra vetítve (N=1946)	a háztartásokban élő személyekre vetítve (N=4271)	a háztartásokra vetítve (N=3045)	a háztartásokban élő személyekre vetítve (N=3046)
legalsó ellátottsági szint (0)	12,9	8,8	11,8	9,8
1	19,7	15,2	18,4	15,3
2	22,1	19,2	23,3	21,3
3	19,0	22,3	17,5	19,0
4	14,7	18,0	16,7	19,6
5	8,7	12,3	8,9	10,9
legfelső ellátottsági szint (6)	3,0	4,1	3,6	4,0
<i>összesen</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>

3.4.6. melléklet
Az info-kommunikációs hozzáférési/behuzalozottsági index összesített országos értéke
 (átlag, 0: egyáltalán nem ellátott, 100: teljes mértékben ellátott)

3.5.1. melléklet

Az info-kommunikációs hozzáférési/behuzalozottsági index értéke nem szerinti bontásában

(átlag a háztartásokban élő személyekre vetítve, 0: egyáltalán nem ellátott, 100: teljes mértékben ellátott)

	2001. április-május (MONITOR)		2001. augusztus- szeptember (OMNIBUSZ)	
	N	index	N	index
férfi	1997	47,9	1426	48,0
nő	2274	45,3	1620	42,9
<i>főátlag</i>	<i>4271</i>	<i>46,5</i>	<i>3045</i>	<i>45,3</i>

3.5.2. melléklet

Az info-kommunikációs hozzáférési/behuzalozottsági index értéke a háztartástagok életkora szerint

(átlag a háztartásokban élő személyekre vetítve, 0: egyáltalán nem ellátott, 100: teljes mértékben ellátott)

2001. április-május (MONITOR)		2001. augusztus-szeptember (OMNIBUSZ)	
16-19 éves (N=250)	51,9	18-29 éves (N=633)	53,6
20-29 éves (N=801)	54,7		
30-39 éves (N=548)	51,4	30-39 éves (N=572)	51,1
40-49 éves (N=831)	53,8	40-49 éves (N=551)	52,8
50-59 éves (N=693)	47,7	50-59 éves (N=530)	46,9
60 év felett (N=1146)	31,1	60 év felett (N=758)	27,4
<i>főátlag</i> (N=4270)	<i>46,5</i>	<i>főátlag</i> (N=3045)	<i>45,3</i>

3.5.3. melléklet

Az info-kommunikációs hozzáférési/behuzalozottsági index értéke a háztartástagok iskolai végzettsége szerint

(átlag a háztartásokban élő személyekre vetítve, 0: egyáltalán nem ellátott, 100: teljes mértékben ellátott)

	2001. április-május (MONITOR)		2001. augusztus- szeptember (OMNIBUSZ)	
	N	index	N	index
alapfok	1544	31,7	1003	28,3
szakmunkásképző	1172	45,9	846	44,4
középfok	1050	59,4	827	58,0
felsőfok	501	66,2	368	65,0
<i>főátlag</i>	<i>4267</i>	<i>46,5</i>	<i>3045</i>	<i>45,3</i>

3.5.4. melléklet

Az info-kommunikációs hozzáférési/behuzalozottsági index értéke a háztartástagok gazdasági aktivitása/foglalkozása szerint

(átlag a háztartásokban élő személyekre vetítve, 0: egyáltalán nem ellátott, 100: teljes mértékben ellátott)

	2001. április-május (MONITOR)		2001. augusztus- szeptember (OMNIBUSZ)	
	N	index	N	index
vezető	88	73,2	61	72,0
értelmiségi	186	69,6	138	68,6
vállalkozó	152	72,9	136	67,7
beosztott szellemi	263	63,6	180	62,0
művezető, alsó vez.	82	66,6	62	66,3
szakmunkás	547	52,1	430	51,5
segéd- és bet. munkás	382	45,3	296	44,2
mzg.-i fizikai	58	44,7	38	48,1
GYES-GYED	157	42,6	176	47,7
munkanélküli	272	36,4	159	38,5
nyugdíjas	1445	33,3	1095	31,0
eltartott	377	56,9	220	54,6
egyéb	141	37,1	54	38,8
<i>főátlag</i>	<i>4150</i>	<i>46,4</i>	<i>3044</i>	<i>45,3</i>

3.5.5. melléklet

Az info-kommunikációs hozzáférési/behuzalozottsági index értéke a kérdezettek társadalmi önbesorolása, önmeghatározása alapján 2001 áprilisában-májusában (MONITOR)

(átlag , a háztartásokban élő személyekre vetítve, 0: egyáltalán nem ellátott, 100: teljes mértékben ellátott)

alsó osztály (N=258)	19,4
munkásosztály (N=1606)	35,9
alsó-középosztály (N=854)	51,4
középosztály (N=1424)	59,4
felső-közép, felső osztály (N=66)	73,3
<i>főátlag (N=4208)</i>	<i>46,6</i>

3.5.6. melléklet

Az info-kommunikációs hozzáférési/behuzalozottsági index értéke a roma és nem roma lakosság körében 2001 áprilisában-májusában (MONITOR)

(átlag a háztartásokban élő személyekre vetítve, 0: egyáltalán nem ellátott, 100: teljes mértékben ellátott)

roma (N=165)	18,9
nem roma (N=4001)	47,7
<i>főátlag (N=4166)</i>	<i>46,6</i>

3.5.7. melléklet

Az info-kommunikációs hozzáférési/behuzalozottsági index értéke a háztartások egy főre eső éves jövedelmének nagysága alapján, 2001 áprilisában-májusában (MONITOR)

(átlag a háztartásokra vetítve, 0: egyáltalán nem ellátott, 100: teljes mértékben ellátott)

alsó kvintilis (N=346)	31,6
2 (N=376)	35,5
3 (N=403)	35,8
4 (N=406)	41,8
felső kvintilis (N=410)	55,0
<i>főátlag (N=1939)</i>	<i>40,3</i>

3.5.8. melléklet

Az info-kommunikációs hozzáférési/behuzalozottsági index értéke az alapján, hogy a háztartásfő hogyan nyilatkozik a háztartás anyagi helyzetéről 2001 áprilisában-májusában (MONITOR)

(átlag a háztartásokra vetítve, 0: egyáltalán nem ellátott, 100: teljes mértékben ellátott)

nélkülözések között élnek (N=101)	13,1
hónapró-hónapra anyagi gondjaik vannak (N=365)	32,5
éppen hogy kijönnek a havi jövedelmükből (N=958)	38,9
beosztással jól kijönnek (N=473)	51,0
gondok nélkül élnek (N=46)	76,5
<i>főátlag (N=1943)</i>	<i>40,2</i>

3.5.9. melléklet

Az info-kommunikációs hozzáférési/behuzalozottsági index értéke az alapján, hogy a kérdezők szerint a meginterjúvált háztartás az adott településen belül milyen helyen lakik, 2001 április-május (MONITOR)

(átlag a háztartásokra vetítve, 0: egyáltalán nem ellátott, 100: teljes mértékben ellátott)

olcsó lakáspiaci övezet (N=316)	24,3
közepes, átlagos lakáspiaci övezet (N=1169)	41,0
helyileg magasabbra értékelt lakáspiaci övezet (N=375)	48,9
helyileg a legmagasabbra értékelt lakáspiaci övezet (N=46)	63,3
<i>főátlag (N=1906)</i>	<i>40,3</i>

3.5.10. melléklet

Az info-kommunikációs hozzáférési/behuzalozottsági index értéke a háztartások létszáma alapján

(átlag a háztartásokra vetítve, 0: egyáltalán nem ellátott, 100: teljes mértékben ellátott)

	2001. április-május (MONITOR)		2001. augusztus- szeptember (OMNIBUSZ)	
	N	index	N	index
egyszemélyes	493	25,2	798	26,0
kétszemélyes	558	35,4	866	36,8
háromszemélyes	388	49,2	607	51,2
négyszemélyes	303	58,3	521	57,9
öt vagy több személyes	203	45,5	253	51,2
<i>főátlag</i>	<i>1946</i>	<i>46,5</i>	<i>3045</i>	<i>45,3</i>

3.5.11. melléklet

Az info-kommunikációs hozzáférési/behuzalozottsági index értéke a 18 évnél fiatalabb gyerekek száma alapján, 2001 április-május (MONITOR)

(átlag a háztartásokra vetítve, 0: egyáltalán nem ellátott, 100: teljes mértékben ellátott)

nincs (N=1402)	36,5
egy (N=283)	51,9
kettő (N=188)	51,3
három vagy több (N=73)	36,5
<i>főátlag (N=1946)</i>	<i>40,2</i>

3.5.12. melléklet

Az info-kommunikációs hozzáférési/behuzalozottsági index értéke a háztartások nagysága, típusa szerint, 2001 április-május (MONITOR)

(átlag a háztartásokra vetítve, 0: egyáltalán nem ellátott, 100: teljes mértékben ellátott)

ha a háztartásfő 60 évnél fiatalabb	
egyszemélyes (N=198)	34,3
pár (N=172)	44,5
pár + 1 gyerek (N=107)	49,3
pár + 2 gyerek (N=113)	56,5
pár + 3 vagy több gyerek (N=51)	39,6
egyedülélő szülő + gyerek (N=38)	46,3
más háztartás + gyerek (N=222)	49,8
egyéb háztartás (N=408)	51,4
ha a háztartásfő 60 évnél idősebb	
egyszemélyes (N=295)	19,2
pár (N=268)	27,6
egyéb háztartás (N=73)	44,1
<i>főátlag (N=1946)</i>	<i>40,2</i>

3.5.13. melléklet

Az info-kommunikációs hozzáférési/behuzalozottsági index értéke a település/lakóhely típusa szerint

(átlag, 0: egyáltalán nem ellátott, 100: teljes mértékben ellátott)

	2001. április-május (MONITOR)				2001. augusztus-szeptember (OMNIBUSZ)			
	a háztartásokra vetítve		a háztartásokban élő személyekre vetítve		a háztartásokra vetítve		a háztartásokban élő személyekre vetítve	
	N	index	N	index	N	index	N	index
község	697	30,5	1599	34,3	1058	34,3	1107	38,4
város	467	40,9	1049	41,8	835	41,8	783	45,8
megyeszékhely	393	46,5	843	45,3	547	45,3	590	48,2
Budapest	388	50,3	780	50,9	604	50,9	565	55,0
<i>főátlag</i>	<i>1946</i>	<i>40,2</i>	<i>4271</i>	<i>46,5</i>	<i>3045</i>	<i>41,6</i>	<i>3046</i>	<i>45,3</i>

3.5.14. melléklet

Az info-kommunikációs hozzáférési/behuzalozottsági index értéke a település/lakóhely nagysága szerint

(átlag, 0: egyáltalán nem ellátott, 100: teljes mértékben ellátott)

	2001. április-május (MONITOR)				2001. augusztus-szeptember (OMNIBUSZ)			
	a háztartásokra vetítve		a háztartásokban élő személyekre vetítve		a háztartásokra vetítve		a háztartásokban élő személyekre vetítve	
	N	index	N	index	N	index	N	index
- 1 ezer	222	27,1	498	34,3	325	30,3	347	34,3
1-2 ezer	223	30,9	528	37,1	284	35,4	300	39,3
2-5 ezer	220	32,8	506	40,9	395	35,1	399	39,5
5-10 ezer	141	39,2	332	44,2	311	38,0	306	42,3
10-20 ezer	190	41,9	413	46,2	325	45,4	314	49,1
20-50 ezer	213	42,9	490	50,1	316	44,2	295	48,6
50-100 ezer	173	46,0	372	52,1	241	46,4	265	49,3
100 ezer felett	174	45,3	352	52,1	244	43,1	254	45,7
Budapest	388	50,3	780	57,8	604	50,9	565	55,0
<i>főátlag</i>	<i>1946</i>	<i>40,2</i>	<i>4271</i>	<i>46,5</i>	<i>3045</i>	<i>41,6</i>	<i>3046</i>	<i>45,3</i>

3.5.15. melléklet

Az info-kommunikációs hozzáférési/behuzalozottsági index értéke régiók szerint
(átlag, 0: egyáltalán nem ellátott, 100: teljes mértékben ellátott)

	2001. április-május (MONITOR)				2001. augusztus-szeptember (OMNIBUSZ)			
	a háztartásokra vetítve		a háztartásokban élő személyekre vetítve		a háztartásokra vetítve		a háztartásokban élő személyekre vetítve	
	N	index	N	index	N	index	N	index
Közép-Magyarország	514	47,8	1093	55,1	871	47,4	835	51,4
Közép-Dunántúl	209	39,5	490	47,9	344	44,7	340	50,3
Nyugat-Dunántúl	185	45,3	434	50,9	299	47,0	316	51,1
Dél-Dunántúl	181	37,6	445	44,4	276	44,4	294	46,5
Észak-Magyarország	250	36,6	533	45,9	393	35,3	389	38,7
Észak-Alföld	315	34,1	654	37,6	421	34,9	437	37,2
Dél-Alföld	291	35,3	622	38,4	441	34,6	434	38,7
<i>főátlag</i>	<i>1946</i>	<i>40,2</i>	<i>4271</i>	<i>46,5</i>	<i>3045</i>	<i>41,6</i>	<i>3046</i>	<i>45,3</i>

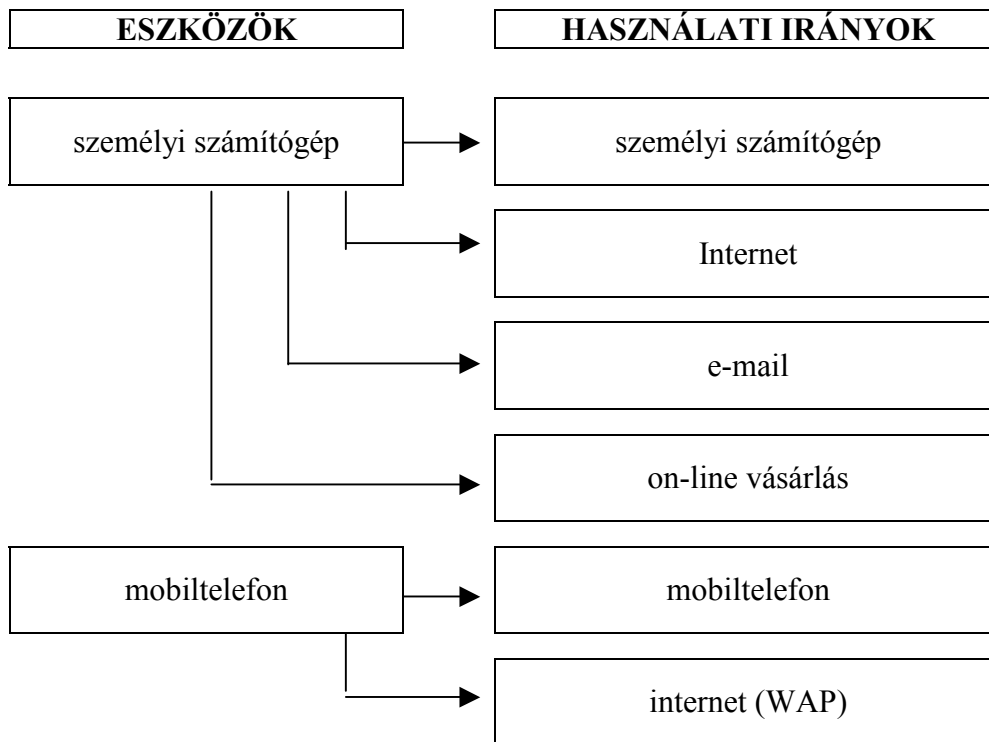
3.5.16. melléklet

Az info-kommunikációs hozzáférési/behuzalozottsági indexet meghatározó szociológiai tényezők súlya: többváltozós elemzés - regresszióanalízis
(2001. április-május, MONITOR - háztartási adatok)

	az együttható értéke
a háztartásfő iskolai végzettsége (- alacsony/felsőfok +)	0,30
a háztartás nagysága (- egy fő/több fő +)	0,26
a háztartás anyagi helyzete (- rossz/jó +)	0,25
a település nagysága (- kicsi/nagy +)	0,18
a háztartásfő életkora (fiatal/idős +)	-0,18
a háztartás egy főre eső jövedelme (- alacsony/magas +)	0,07
a modell magyarázó ereje (R^2)	0,47
szignifikanciaszint	0,0000

4.1. melléklet

Az info-kommunikációs eszközök használati indexének képzéséhez felhasznált változók listája

4.2.1. melléklet

Info-kommunikációs eszközök, technikák használata
(az adott eszközt „használók” %-os aránya – személyi adatok)

	2001. április-május (MONITOR) N=4271	2001. augusztus-szeptember (OMNIBUSZ) N=3046
mobiltelefon	28,4	35,7
PC	24,8	23,0
Internet	10,6	8,0
WAP	4,0	6,9
e-mail	5,6	5,7
on-line vásárlás	0,3	0,6

4.2.2. melléklet

Egyes info-kommunikációs eszközök otthoni és nem-otthoni használói
(az adott eszközt használók %-os aránya – személyi adatok)

	2001. április-május (MONITOR) N=4271			2001. augusztus-szeptember (OMNIBUSZ) N=3046		
	otthon	nem-otthon	összesen	otthon	nem-otthon	összesen
PC	12,0	20,2	24,8	12,2	18,1	23,0
Internet	3,4	9,0	10,6	3,9	6,3	8,0
e-mail	2,2	4,5	5,6	2,5	4,5	5,7

4.3.1. melléklet

Info-kommunikációs eszközök, technikák használatának egymáshoz való viszonya, kapcsolódása: többváltozós elemzés - faktoranalízis (2001. április-május, MONITOR – személyi adatok) (factorscore-ok)

	1. faktor: <i>számítógép</i>	2. faktor: <i>mobiltelefon</i>
internet	0,8444	-0,2499
PC	0,7845	-0,0386
e-mail	0,7629	-0,3249
mobiltelefon	0,5261	0,5880
on-line vásárlás	0,2537	-0,3088
WAP	0,3488	0,7399
a faktor magyarázó ereje	39,6%	19,3%

4.3.2. melléklet

Info-kommunikációs eszközök, technikák használatának egymáshoz való viszonya, kapcsolódása: korrelációs együtthatók (2001. április-május, MONITOR – személyi adatok) (dőlt betűvel szedve az átlagosnál erősebb kapcsolatot jelző együtthatók, N=4276)

	PC	Internet	e-mail	on-line vásárlás	mobil- telefon	WAP
PC	1,0000	<i>0,5933</i>	<i>0,4241</i>	0,1003	<i>0,3249</i>	0,1620
Internet	<i>0,5933</i>	1,0000	<i>0,6435</i>	0,1344	0,2366	0,1282
e-mail	<i>0,4241</i>	<i>0,6435</i>	1,0000	0,1641	0,1879	0,0892
on-line vásárlás	0,1003	0,1344	0,1641	1,0000	0,0456	0,0205
mobiltelefon	<i>0,3249</i>	0,2366	0,1879	0,0456	1,0000	<i>0,3239</i>
WAP	0,1620	0,1282	0,0892	0,0205	<i>0,3239</i>	1,0000

4.3.3. melléklet

Info-kommunikációs eszközök, technikák használatának egymáshoz való viszonya, kapcsolódása: az adott eszközt használók/nem használók milyen más eszközt használnak még (2001. április-május, MONITOR – személyi adatok)
(%-arányok)

		PC	Internet	e-mail	on-line vásárlás	mobil-telefon	WAP
PC	használ (N=1061)	100,0	42,4	22,6	1,3	53,8	9,5
	nem (N=3210)	0,0	0,0	0,0	0,0	19,9	2,2
Internet	használ (N=454)	100,0	100,0	48,6	2,6	59,3	11,3
	nem (N=3817)	16,0	0,0	0,5	0,1	24,7	3,1
e-mail	használ (N=240)	100,0	92,0	100,0	4,2	63,1	11,1
	nem (N=4031)	20,4	5,8	0,0	0,1	26,3	3,6
on-line vásárlás	használ (N=14)	100,0	82,5	71,1	100,0	64,0	10,9
	nem (N=4257)	24,6	10,4	5,4	0,0	28,2	4,0
mobiltelefon	használ (N=1211)	47,2	22,2	12,5	0,7	100,0	14,1
	nem (N=3060)	16,0	6,0	2,9	0,2	0,0	0,0
WAP	használ (N=170)	59,2	30,0	15,7	0,9	100,0	100,0
	nem (N=4101)	23,4	9,8	5,2	0,3	25,4	0,0
<i>főátlag (N=4271)</i>		<i>24,8</i>	<i>10,6</i>	<i>5,6</i>	<i>0,3</i>	<i>28,4</i>	<i>4,0</i>

4.3.4. melléklet

Info-kommunikációs eszközök, technikák használatának egymáshoz való viszonya, kapcsolódása: az adott eszközt használók/nem használók milyen más eszközt használnak még (2001. augusztus-szeptember, OMNIBUSZ - személyi adatok)
(%-arányok)

		PC	Internet	e-mail	on-line vásárlás	mobil-telefon	WAP
PC	használ (N=700)	100,0	34,3	24,4	2,7	66,6	13,6
	nem (N=2346)	0,0	0,0	0,1	0,0	26,5	5,0
Internet	használ (N=245)	100,0	100,0	66,1	6,7	78,4	21,3
	nem (N=2801)	16,4	0,0	0,4	0,1	32,0	5,7
e-mail	használ (N=172)	99,1	94,0	100,0	10,1	75,0	18,6
	nem (N=2874)	18,4	2,9	0,0	0,1	33,4	6,2
on-line vásárlás	használ (N=19)	100,0	84,9	90,9	100,0	100,0	25,2
	nem (N=3027)	22,5	7,5	5,1	0,0	35,3	6,8
mobiltelefon	használ (N=1088)	42,9	17,6	11,9	1,8	100,0	19,5
	nem (N=1958)	11,9	2,7	2,2	0,0	0,0	0,0
WAP	használ (N=212)	45,0	24,7	15,2	2,3	100,0	100,0
	nem (N=2834)	21,3	6,8	4,9	0,5	30,9	0,0
<i>főátlag (N=3046)</i>		<i>23,0</i>	<i>8,0</i>	<i>5,7</i>	<i>0,6</i>	<i>35,7</i>	<i>6,9</i>

4.4.1. melléklet

Az info-kommunikációs használati index egyes szintjei: az egyes szinteken a vizsgált eszközök használata mennyire homogén

(%-os arányok, az egyes szinteken mennyien használnak legnagyobb arányban azonos típusú info-kommunikációs eszközöket, technikákat – személyi adatok)

	2001. április-május (MONITOR)		2001. augusztus-szeptember (OMNIBUSZ)	
	N	%	N	%
legalsó használati szint (0)	2570	100,0	1725	100,0
1	859	66,0	678	74,0
2	445	56,3	364	62,5
3	219	42,9	137	33,6
4	147	77,8	99	79,5
5	32	81,2	39	70,4
legfelső használati szint (6)	0	-	5	100,0

4.4.2. melléklet

Az info-kommunikációs használati index egyes szintjei: az egyes szintek milyen info-kommunikációs eszközöket, technikákat használnak

(2001. április-május, MONITOR - személyi adatok)

(%-os arányok)

	PC	Internet	e-mail	on-line vásárlás	mobil- telefon	WAP
legalsó használati szint (0) (N=2570)	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
1 (N=859)	34,0	0,0	0,0	0,0	66,0	0,0
2 (N=445)	83,5	25,1	2,8	0,1	72,8	15,6
3 (N=219)	100,0	76,2	34,8	0,4	66,7	21,9
4 (N=147)	100,0	97,9	82,0	4,7	97,5	18,0
5 (N=32)	100,0	100,0	97,0	18,8	100,0	84,1
legfelső használati szint (6) (N=0)	-	-	-	-	-	-
<i>főátlag (N=4271)</i>	<i>24,8</i>	<i>10,6</i>	<i>5,6</i>	<i>0,3</i>	<i>28,4</i>	<i>4,0</i>

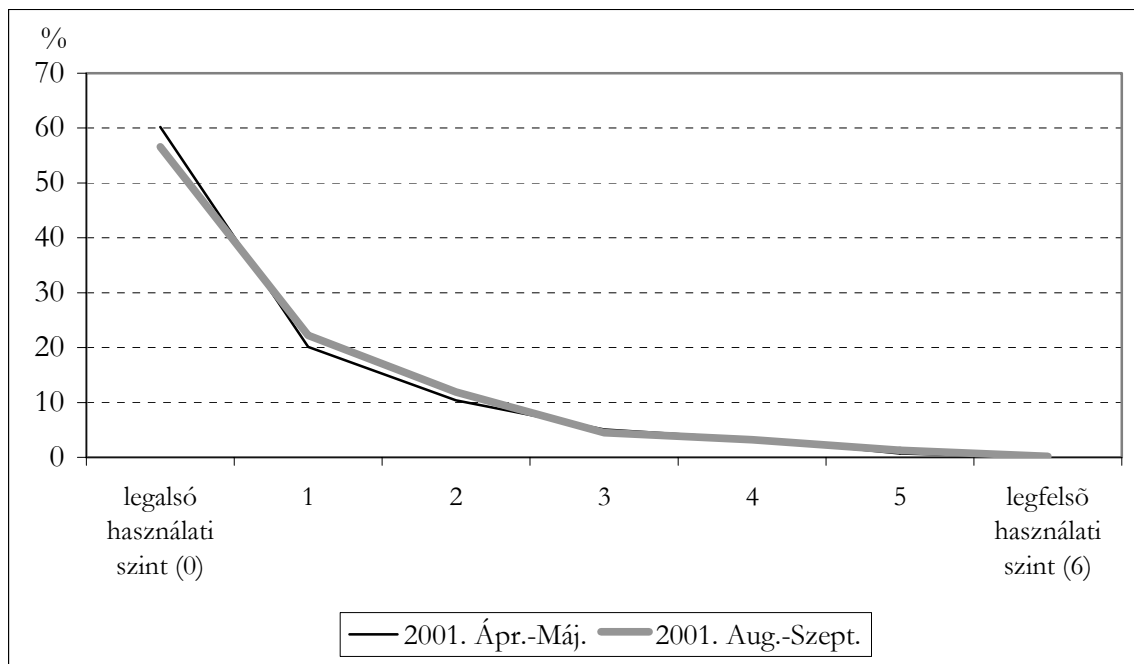
4.4.3. melléklet

**Az info-kommunikációs használati index egyes szintjei: az egyes szintek milyen info-kommunikációs eszközöket, technikákat használnak
(2001. augusztus-szeptember, OMNIBUSZ - személyi adatok)
(%-os arányok)**

	PC	Internet	e-mail	on-line vásárlás	mobil-telefon	WAP
legalsó használati szint (0) (N=1725)	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
1 (N=678)	26,0	0,0	0,0	0,0	74,0	0,0
2 (N=364)	67,8	4,6	1,3	0,0	94,7	31,7
3 (N=137)	98,1	63,4	32,2	1,3	72,1	32,8
4 (N=99)	100,0	98,8	80,6	1,2	100,0	19,4
5 (N=39)	100,0	100,0	100,0	29,6	100,0	70,4
legfelső használati szint (6) (N=5)	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>főátlag (N=3046)</i>	<i>23,0</i>	<i>8,0</i>	<i>5,7</i>	<i>0,6</i>	<i>35,7</i>	<i>6,9</i>

4.4.4. melléklet

**A lakosság eloszlása az info-kommunikációs használati index mentén
(személyi adatok)**

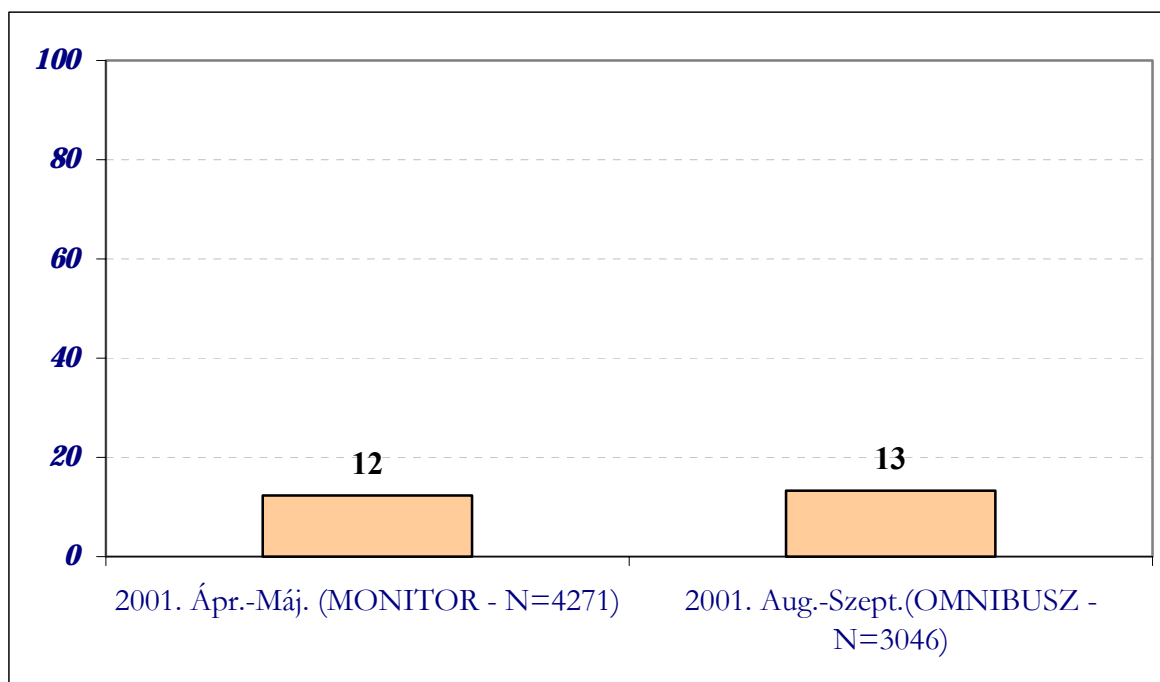
4.4.5. melléklet

Az info-kommunikációs használati index egyes szintjein mennyien vannak
(belső %-os megoszlás – személyi adatok)

	2001. április-május (MONITOR)	2001. augusztus-szeptember (OMNIBUSZ)
	N=4271	N=3046
legalsó használati szint (0)	60,2	56,6
1	20,1	22,2
2	10,4	11,9
3	5,1	4,5
4	3,4	3,2
5	0,7	1,3
legfelső használati szint (6)	0,0	0,2
összesen	100,0	100,0

4.4.6. melléklet

Az info-kommunikációs használati index összesített országos értéke
(átlag, 0: minimális használat, 100: maximális használat)

4.5.1. melléklet

Az info-kommunikációs használati index értéke nem szerinti bontásában
(átlag, 0: egyáltalán nem használ, 100: teljes mértékben használ)

	2001. április-május (MONITOR)		2001. augusztus- szeptember (OMNIBUSZ)	
	N	index	N	index
férfi	1997	14,5	1426	16,6
nő	2274	10,4	1620	10,4
<i>főátlag</i>	<i>4271</i>	<i>12,3</i>	<i>3045</i>	<i>13,3</i>

4.5.2. melléklet

Az info-kommunikációs használati index értéke a lakosság körében életkor szerinti bontásban
(átlag, 0: egyáltalán nem használ, 100: teljes mértékben használ)

2001. április-május (MONITOR)		2001. augusztus-szeptember (OMNIBUSZ)	
16-19 éves (N=250)	27,7		
20-29 éves (N=801)	23,4	18-29 éves (N=633)	25,6
30-39 éves (N=548)	17,3	30-39 éves (N=572)	17,4
40-49 éves (N=831)	12,1	40-49 éves (N=551)	14,1
50-59 éves (N=693)	8,3	50-59 éves (N=530)	10,1
60 év felett (N=1146)	1,3	60 év felett (N=758)	1,7
<i>főátlag (N=4270)</i>	<i>12,3</i>	<i>főátlag (N=3045)</i>	<i>13,3</i>

4.5.3. melléklet

Az info-kommunikációs használati index értéke a lakosság körében az iskolai végzettség bontásában
(átlag, 0: egyáltalán nem használ, 100: teljes mértékben használ)

	2001. április-május (MONITOR)		2001. augusztus- szeptember (OMNIBUSZ)	
	N	index	N	index
alapfok	1544	5,4	1003	3,4
szakmunkásképző	1172	8,2	846	10,4
középfok	1050	19,9	827	21,2
felsőfok	501	27,1	368	29,3
<i>főátlag</i>	<i>4267</i>	<i>12,3</i>	<i>3045</i>	<i>13,3</i>

4.5.4. melléklet

Az info-kommunikációs használati index értéke a lakosság körében a gazdasági aktivitás/foglalkozás bontásában

(átlag, 0: egyáltalán nem használ, 100: teljes mértékben használ)

	2001. április-május (MONITOR)		2001. augusztus- szeptember (OMNIBUSZ)	
	N	index	N	index
vezető	88	31,4	61	39,2
értelmiségi	186	32,8	138	35,6
vállalkozó	152	25,8	136	25,4
beosztott szellemi	263	27,5	180	31,3
művezető, alsó vez.	82	22,5	62	24,1
szakmunkás	547	12,9	430	15,4
segéd- és bet. munkás	382	8,0	296	11,0
mzg.-i fizikai	58	9,5	38	11,9
GYES-GYED	157	8,9	176	12,6
munkanélküli	272	8,5	159	8,3
nyugdíjas	1445	1,6	1095	2,5
eltartott	377	28,3	220	25,3
egyéb	141	12,5	54	11,1
<i>főátlag</i>	<i>4150</i>	<i>12,3</i>	<i>3044</i>	<i>13,3</i>

4.5.5. melléklet

Az info-kommunikációs használati index értéke a kérdezettek társadalmi önbesorolása, önmeghatározása alapján 2001 áprilisában-májusában (MONITOR)

(átlag, 0: egyáltalán nem használ, 100: teljes mértékben használ)

alsó osztály (N=258)	1,4
munkásosztály (N=1606)	5,0
alsó-középosztály (N=854)	14,0
középosztály (N=1424)	20,4
felső-közép, felső osztály (N=66)	35,0
<i>főátlag (N=4208)</i>	<i>12,3</i>

4.5.6. melléklet

Az info-kommunikációs használati index értéke a roma és nem roma lakosság körében 2001 áprilisában-májusában (MONITOR)

(átlag, 0: egyáltalán nem használ, 100: teljes mértékben használ)

roma (N=165)	12,7
nem roma (N=4001)	4,4
<i>főátlag (N=4166)</i>	<i>12,4</i>

4.5.7. melléklet

Az info-kommunikációs használati index értéke a lakosság körében a háztartások egy főre eső éves jövedelmének nagysága alapján, 2001 áprilisában-májusában (MONITOR)
(átlag, 0: egyáltalán nem használ, 100: teljes mértékben használ)

alsó kvintilis (N=917)	9,2
2 (N=825)	9,8
3 (N=711)	8,9
4 (N=731)	13,0
felső kvintilis (N=710)	20,8
<i>főátlag (N=3894)</i>	<i>12,1</i>

4.5.8. melléklet

Az info-kommunikációs használati index értéke az alapján, hogy a háztartásfő hogyan nyilatkozik a háztartás anyagi helyzetéről 2001 áprilisában-májusában (MONITOR)
(átlag a háztartásokra vetítve, 0: egyáltalán nem használ, 100: teljes mértékben használ)

nélkülözések között élnek (N=151)	4,6
hónapról-hónapra anyagi gondjaik vannak (N=794)	9,0
éppen hogy kijönnek a havi jövedelmükből (N=2152)	10,5
beosztással jól kijönnek (N=1085)	17,7
gondok nélkül élnek (N=85)	32,6
<i>főátlag (N=4267)</i>	<i>12,3</i>

4.5.9. melléklet

Az info-kommunikációs használati index értéke az alapján, hogy a kérdezők szerint a megkérdezettek az adott településen belül milyen helyen lakik, 2001 április-május (MONITOR)
(átlag, 0: egyáltalán nem használ, 100: teljes mértékben használ)

olcsó lakáspiaci övezet (N=707)	6,7
közepes, átlagos lakáspiaci övezet (N=2559)	12,2
helyileg magasabbra értékelt lakáspiaci övezet (N=836)	16,5
helyileg a legmagasabbra értékelt lakáspiaci övezet (N=88)	21,8
<i>főátlag (N=4119)</i>	<i>12,3</i>

4.5.10. melléklet

Az info-kommunikációs használati index értéke a település/lakóhely típusa szerint
(átlag, 0: egyáltalán nem használ, 100: teljes mértékben használ)

	2001. április-május (MONITOR)		2001. augusztus-szeptember (OMNIBUSZ)	
	N	%	N	%
község	1599	7,9	1107	9,1
város	1049	12,8	783	13,8
megyeszékhely	843	15,4	590	15,2
Budapest	780	17,2	565	19,0
<i>főátlag</i>	<i>4271</i>	<i>12,3</i>	<i>3046</i>	<i>13,3</i>

4.5.11. melléklet

Az info-kommunikációs használati index értéke a település/lakóhely nagysága szerint
(átlag, 0: egyáltalán nem használ, 100: teljes mértékben használ)

	2001. április-május (MONITOR)		2001. augusztus-szeptember (OMNIBUSZ)	
	N	%	N	%
- 1 ezer	498	6,4	347	6,4
1-2 ezer	528	7,7	300	10,6
2-5 ezer	506	9,0	399	9,3
5-10 ezer	332	12,0	306	12,2
10-20 ezer	413	12,6	314	15,7
20-50 ezer	490	15,3	295	14,4
50-100 ezer	372	14,0	265	16,2
100 ezer felett	352	15,6	254	14,0
Budapest	780	17,2	565	19,0
<i>főátlag</i>	<i>4271</i>	<i>12,3</i>	<i>3046</i>	<i>13,3</i>

4.5.12 melléklet

Az info-kommunikációs használati index értéke régiók szerint
(átlag, 0: egyáltalán nem használ, 100: teljes mértékben használ)

	2001. április-május (MONITOR)		2001. augusztus-szeptember (OMNIBUSZ)	
	N	%	N	%
Közép-Magyarország	1093	15,8	835	16,8
Közép-Dunántúl	490	11,0	340	15,1
Nyugat-Dunántúl	434	11,7	316	12,9
Dél-Dunántúl	445	11,3	294	11,9
Észak-Magyarország	533	11,6	389	10,7
Észak-Alföld	654	9,9	437	10,5
Dél-Alföld	622	11,4	434	11,8
<i>főátlag</i>	<i>4271</i>	<i>12,3</i>	<i>3046</i>	<i>13,3</i>

4.5.13. melléklet

Az info-kommunikációs használati indexet meghatározó szociológiai tényezők súlya:
többváltozós elemzés - regresszióanalízis
(2001. április-május, MONITOR – személyi adatok)

	az együttható értéke
a kérdezett életkora (- fiatal/idős +)	-0,45
a kérdezett iskolai végzettsége (- alacsony/felsőfok +)	0,22
a település nagysága (- kicsi/nagy +)	0,15
a háztartás anyagi helyzete (szubjektív változó)	0,12
a háztartás egy főre eső jövedelme (- alacsony/magas +)	0,12
a kérdezett neme (- férfi/nő +)	-0,05
a háztartás nagysága (- egy fő/több fő +)	-0,01
a modell magyarázó ereje (R ²)	0,37
szignifikanciaszint	0,0000